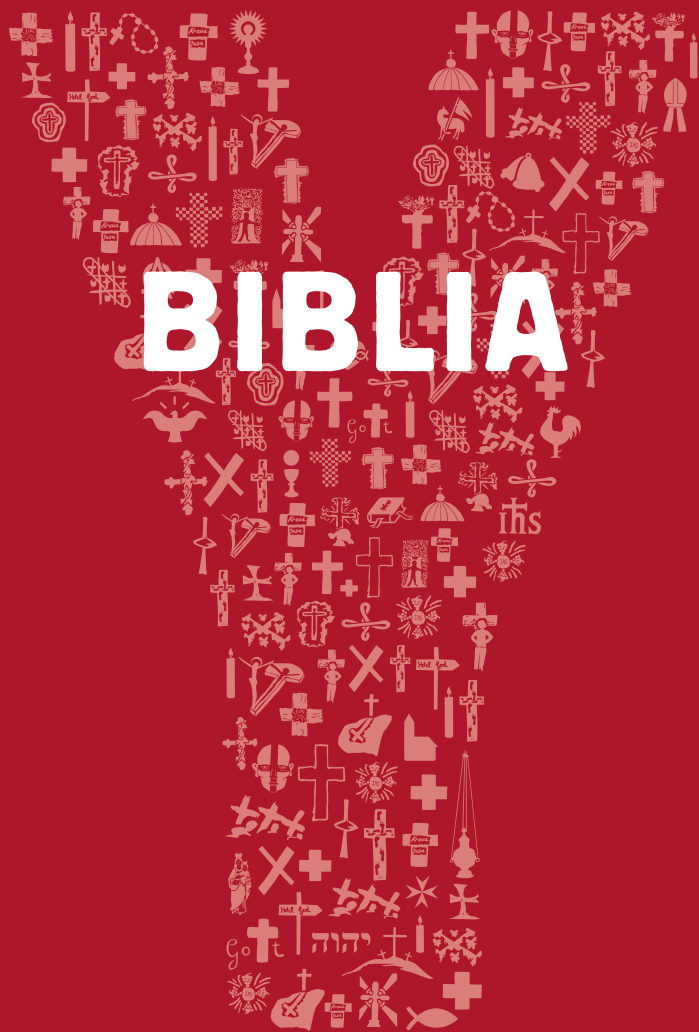

BIBLIA

Biblia Katolíckej cirkvi pre mladých

S predhovorom pápeža Františka

BIBLIA

Biblia Katolíckej cirkvi
pre mladých

S predhovorom
pápeža Františka

Spolok svätého Vojtecha
Trnava 2024

ČÍTANIE
S PRIDANOU
HODNOTOU

Výber biblických textov vydala pôvodne v nemčine Konferencia biskupov Rakúska.

Pri výbere biblických textov, citátov a poznámok okrem mladých ľudí spolupracovali:

Prof. Dr. Michael Langer, Regensburgská univerzita, Cirkevná pedagogická vysoká škola, Viedeň (koordinácia)

Prof. Dr. Georg Fischer SJ, Teologická fakulta Innsbruckej univerzity (Starý zákon)

Prof. Dr. Dominik Markl SJ, Pápežský biblický inštitút, Rím (Starý zákon)

Prof. Dr. Thomas Söding, Rúrska univerzita, Bochum, Nemecko (Nový zákon)

Vedenie projektu: Bernhard Meuser v spolupráci s Clarou Steberovou

Nihil obstat: ThDr. Joannes Šulík, PhD.

Imprimatur: Mons. Joannes Orosch, Archiepiscopus Tyrnaviensis, Trnava die 28 Martii, N. 2834/18

© 2015 YOUCAT Foundation gemeinnützige GmbH, Königstein im Taunus

Design, layout, illustrations © Alexander von Lengerke, Kolín, Nemecko

Slovak edition © Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o., Trnava 2024

Výlučným vlastníkom nadácie YOUCAT Foundation je Medzinárodná pápežská nadácia Pomoc trpiacej Cirkvi (ACN) so sídlom v Königsteine im Taunus, Nemecko.

Všetky práva vyhradené. Používanie značky YOUCAT je možné iba so súhlasom nadácie YOUCAT Foundation.

Youcat® je medzinárodne chránená slovná a obrazová značka vedená pod číslom GM: 011929131.

Obsah

Predhovor pápeža Františka 6

Ako môžeš čítať Bibliu 8

Biblia je jedinečná 11

Starý zákon 14

Tóra 16 Genezis 19 | Exodus 35 | Levitikus 50
Numeri 55 | Deuteronomium 63

Knihy dejepisné 74 Kniha Jozue 76 | Kniha sudcov 80 | Kniha Rút 84
Samuelove knihy 91 | Knihy kráľov 105 | Knihy kroník 118
Knihy Ezdrášova/Nehemiášova 123 | Kniha Tobiaš 128
Kniha Judita 132 | Kniha Ester 134 | Knihy Machabejcov 136

Knihy poučné 140 Kniha Jób 143 | Kniha žalmov 151 | Kniha prísloví 168 | Kniha Kazateľ 172
Pieseň piesní 176 | Kniha múdrosti 180 | Kniha Sirachovcova 184

Knihy prorocké 188 Izaiáš 191 | Jeremiáš 207 | Náreký/Baruch 218
Ezechiel 221 | Daniel 229

Knihy dvanástich prorokov 235

Ozeáš/Joel/Amos 235 | Abdiáš/Jonáš 238
Micheáš/Nahum/Habakuk 241 | Sofoniáš/Aggeus 244
Zachariáš/Malachiáš 246

Nový zákon 248

Evanjeliá 250 Matúš 253 / Marek 286
Lukáš 293 | Ján 309

Skutky apoštolov 327

Listy 350 **Listy apoštola Pavla 353**
List Rimanom 354
Prvý a Druhý list Korinťanom 359
List Galaťanom 364 / List Efezanom 366
List Filipanom 368 / List Kolosanom 374
Prvý a Druhý list Solúnčanom 376
Prvý a Druhý list Timotejovi 378 / List Títovi 380
List Filemonovi 381

List Hebrejom 382

Katolícke listy 385

Jakubov list 386 / Prvý Petrov list 387
Druhý Petrov list 394 / Prvý Jánov list 395
Druhý a Tretí Jánov list 398 / Júdov list 399

Zjavenie apoštola Jána 401

Pomôcky na čítanie 408

Predhovor

Drahí mladí priatelia,

keby ste videli moju Bibliu, zrejme by vám veľmi neimponovala. Čo, to je pápežova Biblia?! Taká stará, obchytná kniha? Mohli by ste mi darovať novú za tisíc dolárov, ale nechcel by som ju. Mám rád svoju starú Bibliu, ktorá ma sprevádzala polovicu môjho života. Videla moju radosť a bola pokropená mojimi slzami. Je to môj najvzácnejší poklad. Žijem z nej. Nedal by som ju za nič na svete.

Biblia pre mladých, ktorú máte pred sebou, sa mi veľmi páči. Je pes-trá a plná svedectiev – svedectiev svätých, mladých – láka, aby sme ju začali čítať hneď od začiatku a skončili až na poslednej strane. A po-tom...? Potom sa vám skryje. Zmizne v polici vzadu v treťom rade. Zapráša sa. Vaše deti ju jedného dňa speňažia na blšom trhu. No niečo také sa nesmie stať!

Chcem vám niečo povedať. Dnes je viac prenasledovaných kresťan-ov ako v počiatkoch Cirkvi. A prečo sú prenasledovaní? Prenasledu-jú ich, pretože nosia kríž a svedčia o Ježišovi. Súdia ich za to, že majú Bibliu. Biblia je teda nanajvýš nebezpečná kniha. Taká nebezpečná, že sa to v mnohých krajinách vníma, akoby ste mali v skrini schovaný ručný granát. Nekresťan Mahátma Gándhí raz povedal: „Vám kresťa-

nom bol zverený dokument, ktorý má v sebe dosť dynamitu nato, aby roztrhal na kusy celú civilizáciu, postavil na hlavu celý svet, daroval pokoj tomuto svetu zmietanému vojnami. Správate sa však k nemu, akoby to bol iba dobrý literárny text – nič viac.“

Čo teda držíte v ruke? Literatúru? Niekoľko pekných starých príbehov? Potom by sme museli mnohým kresťanom, ktorí sa nechajú pre Bibliu uväzniť a mučiť, povedať: „Akí ste len boli hlúpi, je to predsa obyčajná kniha!“ Nie, prostredníctvom Božieho slova prišlo na svet svetlo. A to nikdy nezhasne. V apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium* (175) som napísal: „Nehľadáme tápaúc v tme ani nemusíme čakať na to, aby sa Boh na nás obrátil so svojím slovom, pretože ‚Boh už prehovoril, už nie je neznámy, ale zjavil sa.‘ Prijmime tento vznešený poklad zjaveného Slova.“

V rukách teda držíte niečo božské: knihu ako oheň! Knihu, cez ktorú hovorí Boh. Zapamätajte si, že Biblia tu nie je nato, aby bola zastrčená v knižnici, ale nato, aby sme ju mali v rukách, často ju čítali, každý deň, sami aj spoločne. Spoločne predsa športujete či chodíte nakupovať. Prečo si spolu vo dvojici, v trojici, štvorici nečítate z Biblie? Vonku v prírode, v lese, na pláži, večer pri svetle sviec... Získate ohromnú skúsenosť! Alebo máte azda strach, že sa takýmto návrhom pred inými strápnite?

Čítajte pozorne! Nezostávajú na povrchu ako pri komikse. Božie slovo nikdy len tak nepreleťte! Pýtajte sa: „Čo hovorí môjmu srdcu? Hovorí cez tieto slová ku mne Boh? Dotýka sa ma v hĺbke mojej túžby? Čo musím urobiť?“ Božie slovo môže iba takýmto spôsobom rozvinúť svoju silu. Iba tak sa môže náš život zmeniť, iba tak môže rásť a byť krajší.

Chcem vám povedať, ako čítam svoju starú Bibliu. Často si ju vezmem, trocha z nej čítam, potom ju odložím a dovoľím, aby Pán na mňa hľadel. Nehľadím ja na neho, ale on hľadá na mňa. On je tu. Nechám ho, aby sa na mňa pozeral. A cítim – to nie je žiadna sentimentálnosť – v najväčšej hĺbke cítim veci, ktoré mi Pán hovorí. Niekedy ani nehovorí. Vtedy necítim nič, iba prázdnotu, prázdnotu, prázdnotu... Ale trpezlivo tam zostávam, a tak čakám. Čítam a modlím sa. Modlím sa posediačky, lebo ma bolia kolená, keď kľačím. Niekedy dokonca pri modlitbe zaspím. Ale to nič. Som ako syn pri otcovi, a to je dôležité.

Chcete mi urobiť radosť? Čítajte Bibliu!

Váš

Franciscus

pápež František

Ako môžeš čítať Bibliu

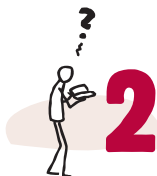
Biblia je napísaná pre teba. Môžeš ju čítať, a pritom nechať premieňať Božie slovo na slovo tvojho života. Pomôcť ti pri tom môže nasledujúcich desať pravidiel čítania:

Čítaj Bibliu...

... a modli sa

Biblia je Sväté písmo. Preto je dobré, ak pred čítaním poprosíš Boha o Svätého Ducha a po čítaní sa mu poďakuješ. Ako sa môžeš modliť? Začni jednoducho touto krátkou modlitbou: „Tvoje slovo je svetlo pre moje nohy a pochodne na mojich chodníkoch“ (Ž 119, 105).

... a nechaj sa prekvapiť.

Biblia je kniha plná prekvapení. Hoci si už mnohé príbehy počul, daj im druhú šancu. Aj sebe samému! Biblia ti ukazuje šírku a veľkosť Boha, ktorá presahuje všetko.

... a teš sa.

Biblia je veľký lúboštný príbeh so šťastným koncom. Smrť nemá šancu. Víťazí život. Túto radostnú zvesť nájdeš vo všetkých biblických textoch. Hľadaj ju – a teš sa, keď ju nájdeš.

... a rob to pravidelne.

Biblia je kniha pre tvoj život. Keď ju budeš čítať každý deň, hoci len jeden verš či malý odsek, pochopíš, ako dobre ti táto kniha robí. Je to ako so športom a s hudbou – iba pravidelné cvičenie ťa posunie ďalej. A keď budeš trénovať, pocítiš skutočnú radosť.

... a nečítaj priveľa.

Biblia je obrovský poklad. Dostávaš ho zadarmo. Nemusíš všetko zhltnúť naraz. Čítaj len toľko, koľko dokážeš spracovať. Keď ťa niečo mimoriadne osloví, zapíš si to a nauč sa to naspamäť.

„ Ži to, čo si pochopil z evanjelia.
I keby to bolo veľmi málo.
Ale ži to!

ROGER SCHUTZ

... a dopraj si čas.

Biblia je veľmi stará kniha, ktorá je večne mladá a nová. Nechce, aby si ju prečítal naraz. Dobré je pritom nazrieť do svojho vnútra. Môžeš tak rozjímať a pociťiť, čo ti Boh chce povedať. A keď raz prídeš na koniec Biblie, začni jednoducho opäť od začiatku. Objaviš jej nové stránky.

... a buď trpezlivý.

Biblia je kniha plná hlbkej múdrosti, niekedy sa ti však bude zdať aj záhadná a cudzia. Nepochopíš hneď všetko na prvý raz. Niečo možno pochopiť iba z hľadiska doby a historickej situácie. Maj trpezlivosť sám so sebou i s Bibliou. Keď ti v nej niečo nie je jasné, hľadaj súvislosti alebo iné miesta, ktoré sa venujú rovnakej téme. Tvoja Biblia ti ponúka množstvo pomôcok.

... a čítaj ju s inými.

O to, čo ti Biblia hovorí, sa môžeš podeliť s druhými. A to, čo objavili v Biblii oni, ti môže pomôcť, aby si ju lepšie pochopil. Keď sa o Biblii rozprávaš s druhými, dbaj na to, aby zostalo stredobodom Božie slovo a aby ste ho neprekričali. Biblia nie je nikdy zbraňou proti druhým, je mostom pre tvorcov pokoja.

... a otvor svoje srdce.

Biblia je srdcová záležitosť. Kto číta Bibliu, nemôže zostať pri bežnom čítaní. Boh otvorí tvoje srdce. Jeho slovo sa vpisuje hlbšie do tvojho srdca a môžeš ho sláviť vo svätej omši. Si pozvaný, aby si čítal Bibliu s otvoreným srdcom.

... a vydaj sa na cestu.

Biblia je kompasom tvojho života. Ukazuje ti, kadiaľ ísť. Cestou svojho života kráčaš sám. No nejdeš sám. Spomeň si na emauzských učeníkov (Lk 24, 13 – 35). Najskôr nespoznali Ježiša, ktorý ich sprevádzal v ich smútku. Potom sa však pýtali: „Či nám nehorelo srdce, keď sa s nami cestou rozprával a vysvetľoval nám Písma?“ (Lk 24, 32).

A dramatic landscape photograph featuring a sunburst effect where bright light rays break through a layer of clouds. The sun is positioned in the upper right, creating a strong glow and illuminating the surrounding clouds. Below the main cloud layer, a valley is visible, partially obscured by mist or lower clouds. In the foreground, the dark, silhouetted outlines of a hillside with sparse vegetation are visible. The overall scene conveys a sense of divine light and hope.

Biblia je
jedinečná.

Biblia je jedinečná. Je to najrozšírenejšia kniha na svete. Nijaká iná publikácia nebola do iných jazykov prekladaná častejšie. Nijaká iná kniha nemala v ľudských dejinách väčší dosah. Pre všetkých kresťanov je Biblia Svätým písmom.

Biblia patrí do svetovej literatúry. Obsahuje krásne príbehy. Mnohé biblické spisy sú nádherné poetické, napríklad Kniha Jób, mnoho žalmov zo Starého zákona, Hymnus na lásku (1 Kor 13) alebo Zjavenie apoštola Jána z Nového zákona. Biblia často vyrušuje. Je kritická. Niekedy pôsobí cudzo. Môže sa stať, že potre-

bujeme aj celé roky, aby sme pochopili určitú pasáž zo Svätého písma. No oplatí sa začínať vždy odznova. Pre všetkých kresťanov je Biblia svedectvom viery.

A ešte niečo viac. Biblia je „Božím slovom“ povedaným ľudskými slovami a ľudským jazykom. Je však zjavením. Bola napísaná, pretože ľudia počúvali Božie slovo a zaznamenali ho slovami. Odovzdávalo sa ďalej, lebo ďalší týmto ľuďom uverili, že si ho nevymysleli, ale že naozaj ohlasovali Božie poslanstvo. Biblia chce nami poohnúť. Chcela by motivovať na život, ktorý sa usiluje o dobro. Tento život má zjednotiť lásku

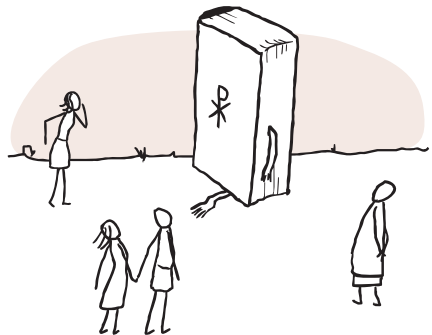
k Bohu a lásku k blížným. A preto nemožno zostať iba pri čítaní. Patrí k tomu modlitba, pomoc druhým, premýšľanie o viere – a zároveň vždy radosť, že jestvuje Boh, ktorý nám dáva život.

Počuj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán jediný!

A ty budeš milovať Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou silou. A tieto slová, ktoré ti ja dnes prikazujem, nech sú v tvojom srdci, počúaj o nich svojich synov a sám uvažuj o nich, či budeš sedieť vo svojom dome, či budeš na ceste, či budeš ležať, alebo stáť.

Dt 6, 4 – 7

Starý zákon

Kresťania nazývajú prvú časť Biblie Starý zákon. Ide o zbierku spisov, ktoré svedčia o stvorení sveta a o láske Boha k ľuďom ešte predtým, ako prišiel na svet Ježiš. „Starý“ neznamená zastaraný, ale „pôvodný“.

„Starý zákon“ bol Ježišovou Bibliou. Poznal ho, mal ho rád a často ho citoval. Je základom jeho ohlasovania. Ježiš vidí svoje poslanie v tom, že dá posolstvu Starého zákona nového ducha.

Starý zákon písalo mnoho rúk. Iba pri niektorých knihách vieme presne, kto ich kedy a kde napísal. Väčšina kníh Starého zákona bola napísaná v hebrejčine – niektoré v aramejčine a gréčtine. Väčšina kníh vznikla v Izraeli, nie-

ktoré zrejme aj mimo Svätej zeme. Trvalo dlhé stáročia, kým vznikol Starý zákon a získal súčasnú podobu.

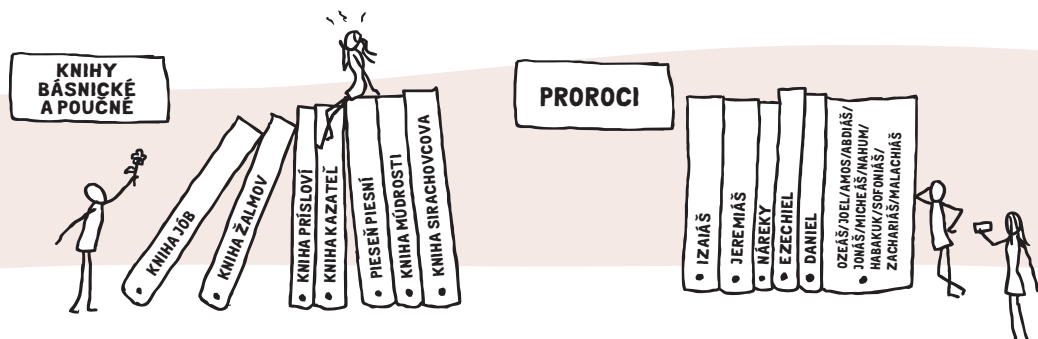
Starý zákon je pre judaizmus celým Svätým písmom. Židovstvo Nový zákon neuznáva. Hebrejskú Bibliu podľa židovskej tradície tvoria tri časti: Tóra, Proroci a Spisy. Do Tóry patrí prvých päť kníh Biblie (od knihy Genezis po knihu Deuteronómium). Proroci obsahujú mnohé dejepisné knihy (od knihy Jozue, takzvaných „píšucich prorokov“, ku ktorým patrí Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel, ako aj dvanásť malých prorokov (od Ozeáša po Malachiáša). K Spisom patria všetky ostatné po hebrejsky napísané diela, napríklad Žalmy.

Kresťanský Starý zákon je rozdelený trochu inak. Po „Pentateuchu“ (od knihy Genézy po knihu Deuteronomium) nasledujú knihy dejepisné, potom knihy básnické a poučné a nakoniec knihy prorocké, medzi nimi i kniha proroka Daniela. Navyše sa v Starom zákone podľa pravoslávnej a rímskokatolíckej tradície nachádza viac kníh ako v židovskej Biblii: kniha Sirachovcova, kniha proroka Barucha, kniha Tobiaša, kniha Judita, Prvá a Druhá kniha Machabejcov, kniha múdrosti. Takéto časti má aj Nový zákon.

Spisy Starého zákona odrážajú akúsi revolúciu v náboženských dejinách ľudstva. Zatiaľ čo sa všetky národy okolo Izraela obávali stoviek a tisícov bohov, v Izraeli sa zrodila viera, že jestvuje jediný Boh celého vesmíru. Toto základné presvedčenie je znakom židovstva, kresťanstva a islamu.

B Tvoje slovo je svetlo pre moje nohy a pochoďeť na mojich chodníkoch.

Ž 119, 105

Starý zákon obsahuje miesta, ktoré veľmi otvorene hovoria o násilí. Sám Boh sa niekedy javí ako násilník. Poukazuje to na skutočnosť, že Biblia sa reálne pozerá aj na ťažké a bolestné stránky reality. Boh má čo povedať do všetkých oblastí života. Na druhej strane musíme tieto časti čítať veľmi opatrne a pokúšať sa im porozumieť. Biblické pasáže nikdy nesmieme nesprávne chápať ako ospravedlnenie ničivého násillia. Boh je predovšetkým Bohom života (Gn 1 – 2) a milosrdenstva (Ex 34, 6 – 7).

” Nový zákon je ukrytý v Starom zákone a Starý zákon sa prejavuje v Novom zákone.

SV. AUGUSTÍN

Tóra

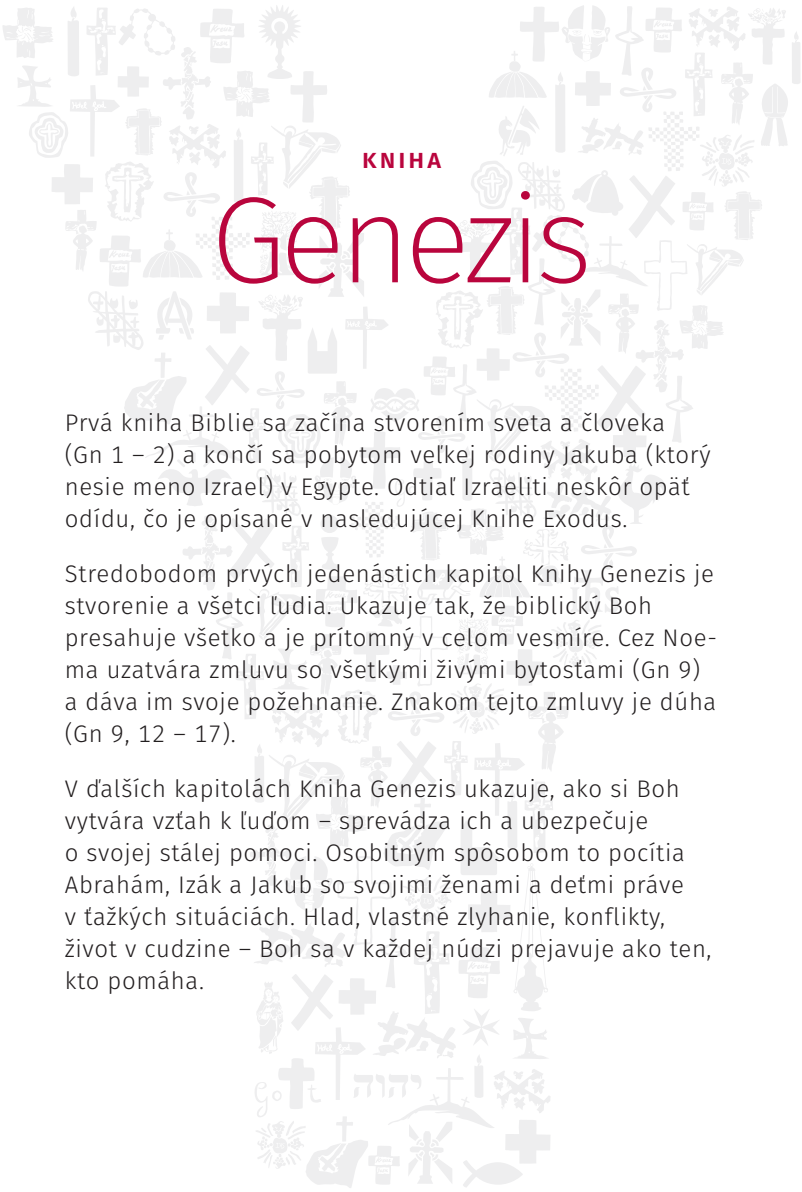
H ebrejské slovo „Tóra“ znamená „náuku, vyučovanie“. Označuje prvých päť kníh Biblie (Genesis, Exodus, Levitikus, Numeri, Deuteronomium). Tak ako evanjeliá vynikajú v Novom zákone svojím umiestnením na začiatku a svojou dôležitosťou, podobne vyniká Tóra v Starom zákone. Je základom, o ktorý sa opiera všetko ostatné. V kresťanskom Starom zákone sa Tóra nazýva „Zákonom“, pretože obsahuje zjavenie zákona Mojžišovi na Sinaji, vrcholiace desiatimi slovami (Desatorom).

Tóra veľkým oblúkom rozpráva udalosti od stvorenia (Kniha Genesis 1 – 2) po Mojžišovu smrť (Kniha Deuteronomium). Na takzvaný opis pôvodu nadväzuje rozprávanie o prarodičoch

(počnúc od Abraháma a Sára, Gn 12 – 50), o vyslobodení izraelského národa z Egypta (Kniha Exodus 1 – 15), o dlhom stretnutí s Bohom na vrchu Sinaj (od Knihy Exodus 19 po Knihu Numeri 10), o ďalšom putovaní po púšti smerom do zaslúbenej zeme (od Knihy Numeri 10) a podrobná Mojžišova reč v posledný deň jeho života, ako ju nachádzame v Knihe Deuteronomium.

Tóra tak predstavuje akýsi úvodný príbeh, kým sa nezačne život izraelského národa vo Svätej zemi. Stvorením, povolaním Abraháma, zjavením Božieho mena, vyslobodením z Egypta a odovzdaním Desatora vytvára základ viery v Boha tak v židovstve, ako aj v kresťanstve.

KNIHA

Genezis

Prvá kniha Biblie sa začína stvorením sveta a človeka (Gn 1 – 2) a končí sa pobytom veľkej rodiny Jakuba (ktorý nesie meno Izrael) v Egypte. Odtiaľ Izraeliti neskôr opäť odídu, čo je opísané v nasledujúcej Knihe Exodus.

Stredobodom prvých jedenástich kapitol Knihy Genezis je stvorenie a všetci ľudia. Ukazuje tak, že biblický Boh presahuje všetko a je prítomný v celom vesmíre. Cez Noe ma uzatvára zmluvu so všetkými živými bytosťami (Gn 9) a dáva im svoje požehnanie. Znakom tejto zmluvy je dúha (Gn 9, 12 – 17).

V ďalších kapitolách Kniha Genezis ukazuje, ako si Boh vytvára vzťah k ľuďom – sprevádza ich a ubezpečuje o svojej stálej pomoci. Osobitným spôsobom to pocítila Abrahám, Izák a Jakub so svojimi ženami a deťmi práve v ťažkých situáciách. Hlad, vlastné zlyhanie, konflikty, život v cudzine – Boh sa v každej núdzi prejavuje ako ten, kto pomáha.

DVA PRÍBEHY O STVORENÍ (GN 1 – 2)

Prvé dve kapitoly Knihy Genezis sú svedectvom viery – Boh je Stvoriteľom sveta a ľudí. Biblia nechce vedecky objasňovať, ako vznikol vesmír. Chce skôr poukázať na zmysel, hlbší význam a dôležité súvislosti kozmu. Robí to na základe vtedajšieho obrazu sveta, ale celkom osobitným spôsobom. Všetko, čo existuje, má svoj pôvod v Bohu a ďakuje mu za život. Prvý príbeh hovorí o usporiadanom, dobrom stvorení. Má dva kľúčové body: stvorenie človeka (Gn 1, 26 n.) a odpočinok Boha na siedmy deň (Gn 2, 1 – 3), sabat.

” Veľký si, Pane, a veľmi chváľohodný. Teba chce chváliť človek, čiastočka tvojho stvorenia. Ty sám nás povzbudzuješ, lebo si nás stvoril pre seba a nepokojné je naše srdce, kým nespočinie v tebe.

SV. AUGUSTÍN (354 – 430 po Kr.), učiteľ Cirkvi a filozof

Prvý príbeh (Gn 1, 1 – 2, 4a)

1 ¹ Na počiatku stvoril Boh nebo a zem. ² Zem však bola pustá a prázdna, tma bola nad priepasťou a Duch Boží sa vznášal nad vodami.

³ Tu povedal Boh: „Buď svetlo!“ a bolo svetlo. ⁴ Boh videl, že svetlo je dobré; i oddelil svetlo od tmy. ⁵ A Boh nazval svetlo „dňom“ a tmu nazval „nocou“. A nastal večer, a nastalo ráno, deň prvý.

⁶ Potom Boh povedal: „Buď obloha uprostred vôd a staň sa delidlom medzi vodami a vodami!“ ⁷ I urobil Boh oblohu a oddelil vody, ktoré boli

Y → 42

Môžeme byť presvedčení o evolúcii, a predsa veriť v Stvoriteľa?

pod oblohou, od vôd, ktoré boli nad oblohou. A stalo sa tak. ⁸ A Boh nazval oblohu „neбом“. A nastal večer, a nastalo ráno, deň druhý.

⁹ Potom Boh povedal: „Vody, ktoré ste pod nebom, zhromaždíte sa na jedno miesto a ukáž sa súši!“ A stalo sa tak. ¹⁰ A Boh nazval súš „zemou“ a zhromaždište vôd nazval „morom“. A Boh videl, že je to dobré. ¹¹ Tu Boh povedal: „Zem, vyžeň trávu, rastliny s plodom semena a ovocné stromy, prinášajúce plody, v ktorých je ich semeno, podľa svojho druhu na zemi!“ A stalo sa tak. ¹² Zem vyhnala trávu a rastliny s plodom semena podľa svojho druhu i stromy, prinášajúce ovocie, v ktorom je ich semeno podľa svojho druhu. A Boh videl, že je to dobré. ¹³ A nastal večer, a nastalo ráno, deň tretí.

¹⁴ Tu Boh povedal: „Buďte svetlá na nebeskej oblohe na oddeľovanie dňa od noci! A buďte na znamenie pre obdobia, dni a roky! ¹⁵ I buďte svetlami na nebeskej oblohe, aby ste osvetľovali zem!“ A stalo sa tak. ¹⁶ A Boh urobil dvoje veľkých svetiel: väčšie, aby vládlo nad dňom, a menšie, aby vládlo nad nocou, a aj hviezdy. ¹⁷ Umiestnil ich na nebeskej oblohe, aby osvetľovali zem ¹⁸ a aby vládli nad dňom a nad nocou, a oddeľovali svetlo od tmy. A Boh videl, že je to dobré. ¹⁹ A nastal večer, a nastalo ráno, deň štvrtý.

²⁰ Tu Boh povedal: „Vody, hemžite sa množstvom živých tvorov, a okridlené tvory, lietajte ponad zem na nebeskej oblohe!“ ²¹ A Boh stvoril veľkéorské zvieratá a všetky živočíchy, ktoré sa hýbu a hemžia vo vode podľa svojho druhu, ako i všetky okridlené lietajúce tvory podľa svojho druhu. A Boh videl, že je to dobré. ²² Boh ich požehnal a povedal: „Plodte a množte sa a naplňteorské vody, aj vtáctvo nech sa rozmnožuje na zemi!“ ²³ A nastal večer, a nastalo ráno, deň piaty.

²⁴ Potom Boh povedal: „Zem, vydaj živé bytosti podľa svojho druhu: dobytok, plazy a divú zver podľa svojho druhu!“ A stalo sa tak. ²⁵ Boh urobil divú zver podľa svojho druhu, dobytok podľa svojho druhu i všetky plazy podľa svojho druhu. A Boh videl, že je to dobré.

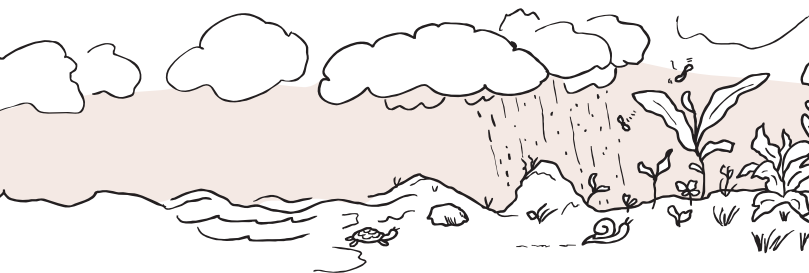
²⁶ Nato Boh povedal: „Urobme človeka na náš obraz a podľa našej podoby! Nech vládne nad rybami mora i nad vtáctvom neba, i nad dobytkom a divou zverou a nad všetkými plazmi, čo sa plazia po zemi!“

²⁷ A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril. ²⁸ Boh ich požehnal a povedal im: „Plodte a množte

► Výrazy „obraz“ a „podoba“ (v. 26) poukazujú na veľkú blízkosť medzi človekom a Bohom. V každom človeku je viditeľný Boh. To nám dáva dôstojnosť a hodnotu.

► To, že sme ako ľudia rovní, no predsa ako muž a žena rozdielni, charakterizuje náš život. Vedie nás to k tomu, aby sme si vážili jeden druhého a navzájom rešpektovali svoju rozdielnosť (z 49,15).

► „Podmaniť si“ a „panovať“ (v. 28) neznamená bezohľadne vládnuť, ale zodpovedne spravovať ako zástupcovia Boha na zemi.

te sa a naplňte zem! Podmaňte si ju a panujte nad rybami mora, nad vtáctvom neba a nad všetkou zverou, čo sa hýbe na zemi!“

²⁹ Potom Boh povedal: „Hľa, dávam vám všetky rastliny s plodom semena na povrchu celej zeme a všetky stromy, majúce plody, v ktorých je ich semeno: nech sú vám za pokrm!“ ³⁰ Všetkým zverom zeme a všetkému vtáctvu neba i všetkému, čo sa hýbe na zemi, v čom je dych života, (dávam) všetku zelenú trávu.“ A stalo sa tak. ³¹ A Boh videl všetko, čo urobil, a hľa, bolo to veľmi dobré. A nastal večer, a nastalo ráno, deň šiesty.

► Božie uznanie (v. 31) ukazuje, ako pozitívne vníma Biblia stvorenie – má v sebe poriadok a vydarilo sa.

Druhý príbeh o stvorení dopĺňa prvý. Záujem sa tu sústreďuje na človeka. Je plodom Božieho umenia a má v sebe Boží dych (Gn 2, 7). Má vzťah k zemi, z ktorej bol vzatý (Gn 2, 7). No je to práve človek, ktorý bude vyhnaný z raja.

2¹ Takto boli ukončené nebo a zem, a všetky ich voje. ² V siedmy deň Boh skončil svoje diela, ktoré urobil. A v siedmy deň odpočíval od všetkých diel, ktoré urobil. ³ I požehnal siedmy deň a zasvätil ho, lebo v ňom odpočíval od všetkých diel, ktoré Boh stvoril a urobil.

^{4a} Taký je pôvod neba a zeme, keď boli stvorené.

Y → 43
Je svet dielom náhody?

Druhý príbeh (Gn 2, 4b – 8. 15 – 25)

^{4b} V tom čase, keď Pán, Boh, urobil zem a nebo, ⁵ nebolo ešte na zemi nijaké poľné krovie a nepučala ešte ani poľná tráva, lebo Pán, Boh, nedal pršať na zem a nebolo ani človeka, ktorý by obrábal zem ⁶ a privádzal na zem vodu (kanálov) a zavlažoval celý povrch zeme.

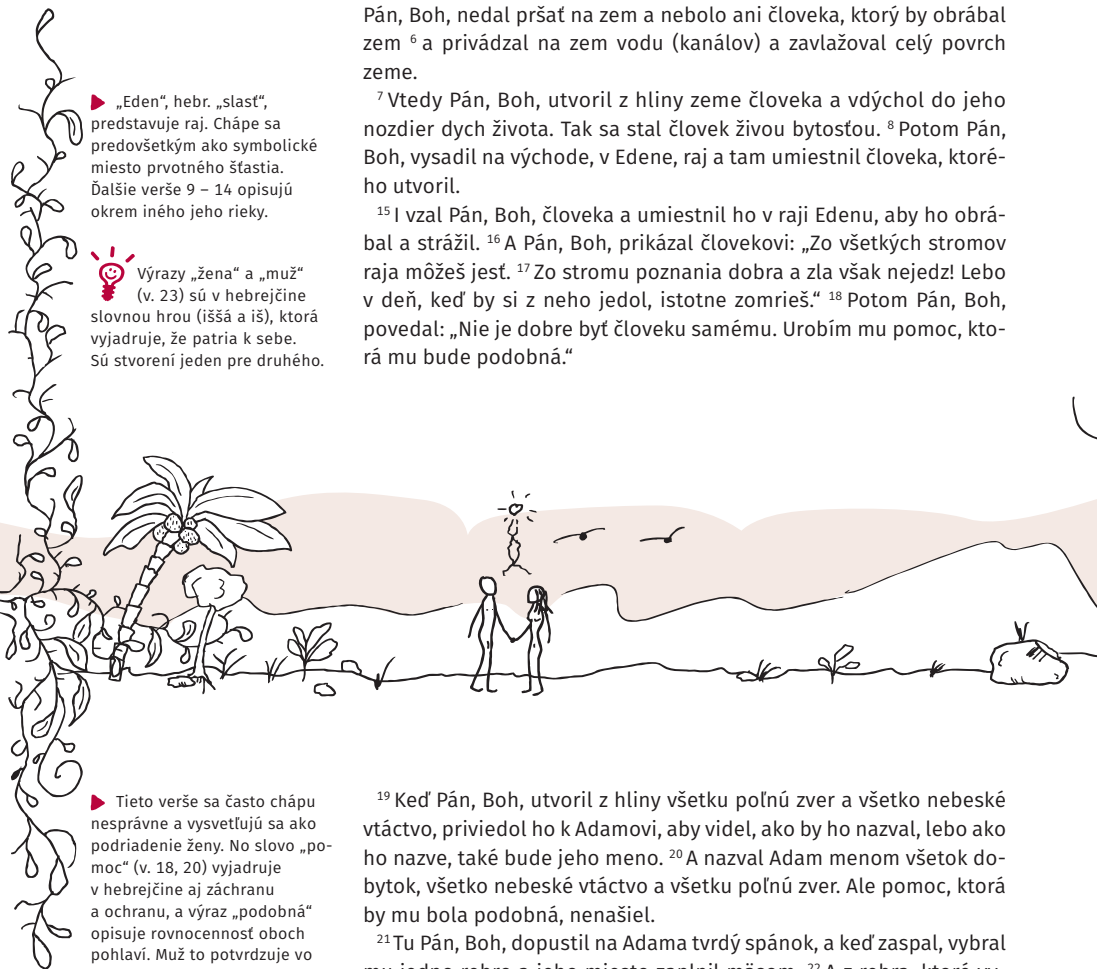
⁷ Vtedy Pán, Boh, utvoril z hliny zeme človeka a vdýchol do jeho nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou. ⁸ Potom Pán, Boh, vysadil na východe, v Edene, raj a tam umiestnil človeka, ktorého utvoril.

¹⁵ I vzal Pán, Boh, človeka a umiestnil ho v raji Edenu, aby ho obrábal a strážil. ¹⁶ A Pán, Boh, prikázal človekovi: „Zo všetkých stromov raja môžeš jesť. ¹⁷ Zo stromu poznania dobra a zla však nejedz! Lebo v deň, keď by si z neho jedol, istotne zomrieš.“ ¹⁸ Potom Pán, Boh, povedal: „Nie je dobre byť človeku samému. Urobím mu pomoc, ktorá mu bude podobná.“

► „Eden“, hebr. „slasť“, predstavuje raj. Chápe sa predovšetkým ako symbolické miesto prvotného šťastia. Ďalšie verše 9 – 14 opisujú okrem iného jeho rieky.

Výrazy „žena“ a „muž“ (v. 23) sú v hebrejčine slovnou hrou (iššá a iš), ktorá vyjadruje, že patria k sebe. Sú stvorení jeden pre druhého.

► Tieto verše sa často chápu nesprávne a vysvetľujú sa ako podriadenie ženy. No slovo „pomoc“ (v. 18, 20) vyjadruje v hebrejčine aj záchranu a ochranu, a výraz „podobná“ opisuje rovnocennosť oboch pohlaví. Muž to potvrdzuje vo svojej prvej výpovedi vo v. 23. Obraz „utvoriť“ z rebra poukazuje na to, že obaja odjakživa patria k sebe.

¹⁹ Keď Pán, Boh, utvoril z hliny všetku poľnú zver a všetko nebeské vtáctvo, priviedol ho k Adamovi, aby videl, ako by ho nazval, lebo ako ho nazve, také bude jeho meno. ²⁰ A nazval Adam menom všetok dobytok, všetko nebeské vtáctvo a všetku poľnú zver. Ale pomoc, ktorá by mu bola podobná, nenašiel.

²¹ Tu Pán, Boh, dopustil na Adama tvrdý spánok, a keď zaspal, vybral mu jedno rebro a jeho miesto zaplnil masom. ²² A z rebra, ktoré vybral Adamovi, utvoril Pán, Boh, ženu a priviedol ju k Adamovi. ²³ Vtedy Adam povedal: „Toto je teraz kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa; preto sa bude volať mužena, lebo je vzatá z muža.“

²⁴ Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke, a budú jedným telom. ²⁵ A obaja, Adam i jeho žena, boli nahí a nehanbili sa jeden pred druhým.

Koniec raja (Gn 3, 1 – 24)

³ ¹ No had bol ľstivejší ako všetky poľné zvieratá, ktoré urobil Pán, Boh, a vravel žene: „Naozaj povedal Boh: ‚Nesmiete jesť z nijakého rajského stromu?‘“ ² Žena odpovedala hadovi: „Z ovocia rajských stromov môžeme jesť, ³ ale o ovocí stromu, ktorý je v strede raja,

” Ježiš Kristus ide opačnou cestou ako Adam. Na rozdiel od Adama je naozaj „ako Boh“. ... Pretože nekráča cestou moci, ale cestou lásky, môže zostúpiť až do Adamovho klamstva, až do smrti a tam obnoviť pravdu a dať život. →

nám Boh povedal: „Nejedzte z neho, ani sa ho nedotýkajte, aby ste nezomreli!“

⁴ Tu povedal had žene: „Nie, nezomriete, ⁵ ale Boh vie, že v deň, keď budete z neho jesť, otvoria sa vám oči a vy budete ako Boh, budete poznať dobro a zlo.“ ⁶ A žena videla, že strom je na jedenie chutný, na pohľad krásny a na poznanie vábivý, nuž vzala z jeho ovocia a jedla, dala aj svojmu mužovi, čo bol s ňou, a on tiež jedol.

⁷ I otvorili sa obom oči a spoznali, že sú nahí. Zošili figové listy a urobili si zásterky. ⁸ A potom, keď počuli hlas Pána, Boha, ktorý sa za denného vánku prechádzal po záhrade, skryl sa Adam i jeho žena pred Pánom, Bohom, medzi stromami záhrady. ⁹ I zavolať Pán, Boh, Adama a povedal mu: „Kde si?“ ¹⁰ On odpovedal: „Počul som tvoj hlas v záhrade, nuž bál som sa, lebo som nahý, a preto som sa skryl.“

¹¹ Vravel mu: „Kto ťa upozornil, že si nahý?! Jedol si azda zo stromu, z ktorého som ti jesť zakázal?“ ¹² Adam odpovedal: „Žena, ktorú si mi

→ Tak je Kristus nový Adam, ktorým ľudstvo nanovo začína. On, ktorý je od začiatku vzťahom, a tým, na koho sa všetko vzťahuje, Synom – opäť napráva vzťahy. Jeho roztvorená náruč je otvoreným vzťahom, ktorý je tu vždy pre nás.

J. RATZINGER – BENEDIKT XVI.,
z kázne o stvorení, 1986

Ezoterici radi objímajú stromy. Aj kresťania majú „strom života“, kríž, ktorý by mali objímať. Na strome kríža sa začal život odznova.

dal na pomoc, tá mi dala zo stromu a ja som jedol.“ ¹³ Potom povedal Pán, Boh, žene: „Prečo si to urobila?!“ A ona odpovedala: „Had ma naviedol, i jedla som.“

¹⁴ Tu povedal Pán, Boh, hadovi: „Preto, že si to urobil, prekliaty budeš medzi všetkým dobytkom a medzi všetkou poľnou zverou! Na bruchu sa budeš plaziť a prach zeme hľtať po celý svoj život!

¹⁵ Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou, medzi tvojím potomstvom a jej potomstvom, ono ti rozšliape hlavu a ty mu zraníš päťu.“

¹⁶ Žene povedal: „Veľmi rozmnožím tvoje trápenia a ťarchavosť; v bolesti budeš rodiť deti, a hoci budeš po mužovi túžiť, on bude vládnuť nad tebou.“

¹⁷ A Adamovi povedal: „Preto, že si počúval hlas svojej ženy a jedol si zo stromu, o ktorom som ti prikázal: „Nesmieš z neho jesť!“, nech je prekliata zem pre teba; s námahou sa z nej budeš živiť po všetky dni svojho života. ¹⁸ Trnie a bodľacie ti bude rodiť a ty budeš jesť poľné byliny. ¹⁹ V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb, kým sa nevrátiš do zeme, z ktorej si bol vzatý, lebo prach si a na prach sa obrátiš!“

► Strom poznania dobra a zla v prenesenom zmysle predstavuje postoj, pri ktorom sa človek môže sám rozhodovať, čo bude pokladať za správne a čo za nesprávne. Boh nechce zabrániť tomu, aby sme poznávali dobro a podľa neho konali.

Ale kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozhojnila milosť, aby tak ako hriech vládol v smrti, aj milosť vládla spravodlivosťou pre večný život skrze Ježiša Krista, nášho Pána.

Rim 5, 20b – 21

Bože, vzdialil sa od teba znamená padnúť. Obrátiť sa k tebe znamená vstať. Zostať v tebe znamená stáť na pevnom základe.

SV. AUGUSTÍN

► Boh sa stará o ľudí aj vtedy, keď konajú proti nemu. Oblieka Adama a Evu, aby sa už nemuseli hanbiť.

²⁰ Adam nazval svoju ženu menom Eva (Život), lebo sa stala matkou všetkých žijúcich.

²¹ Pán, Boh, urobil Adamovi a jeho žene kožený odev a obliekol ich.

²² Potom im Pán, Boh, povedal: „Hľa, človek sa stal ako jeden z nás! Poznal dobro i zlo. Len aby teraz nenačiahol svoju ruku po strome života a nejedol, a nežil naveky!“ ²³ A Pán, Boh, ho vykázal z raja Ede- nu, aby obrábal zem, z ktorej bol vzatý. ²⁴ Ba vyhnal človeka a na vý- chod od raja Edenu postavil cherubov a vytasený ohňový meč, aby strážili cestu k stromu života.

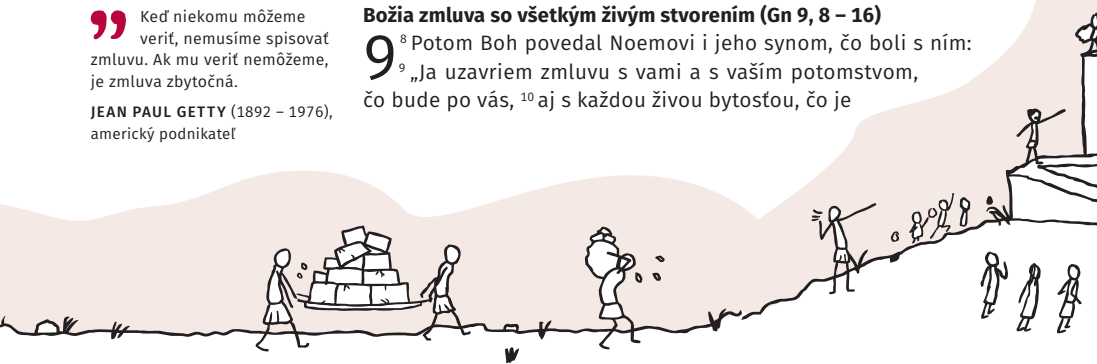
V ďalšej kapitole 4 sa šíri zlo. Kain zabije svojho brata Ábela. V Gn 6 je násilie na zemi rozšírené natoľko, že Boh chce s rozhojneným zlom skončovať a privádza na zem potopu. Zachráni sa iba spravodlivý Noe (Gn 6, 9) so svojou rodinou a zástupcami všetkých živých bytostí. Po skončení potopy Boh požehnáva ľudí, dáva im nové pravidlá a do daru trvalý vzťah.

” Keď niekomu môžeme veriť, nemusíme spisovať zmluvu. Ak mu veriť nemôžeme, je zmluva zbytočná.

JEAN PAUL GETTY (1892 – 1976), americký podnikateľ

Božia zmluva so všetkým živým stvorením (Gn 9, 8 – 16)

⁹ ⁸ Potom Boh povedal Noemovi i jeho synom, čo boli s ním: ⁹ „Ja uzavriem zmluvu s vami a s vašim potomstvom, čo bude po vás, ¹⁰ aj s každou živou bytostou, čo je

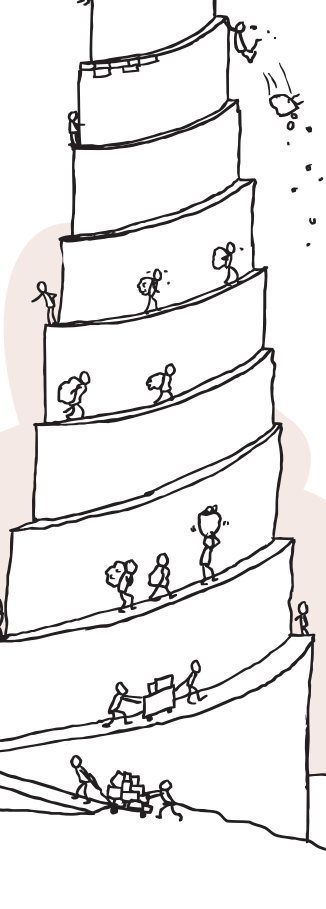
► „Zmluva“ je v Biblii kľúčový motív (porov. aj Gn 15; Ex 19; Jer 31). Tak to chápal aj Ježiš: „Toto je moja krv novej zmluvy, ktorá sa vylieva za všetkých“ (Mk 14, 24). Vyjadruje, že Boh sa dlhodobo viaže k ľuďom, a poukazuje na jeho želanie mať s nami vzťah.

► „Oblúkom“ sa myslí dúha. Slno, ktoré prerazí dlhý dážď, vykúži v atmosfére farebné spektrum a spojením neba so zemou symbolicky naznačuje ich zmierenie.

s vami: s vtáctvom, s dobytkom a so všetkou zverou, ktorá s vami vy- šla z koráby, so všetkými zvieratami, čo sú na zemi. ¹¹ Áno, uzavriem s vami zmluvu, že už nikdy nezahynie všetko živé vo vodách potopy a že už nikdy nebude potopa, ktorá by spustošila zem.“ ¹² A Boh ho- voril ďalej: „Toto bude znakom zmluvy, ktorú uzavieram na večné pokolenia medzi mnou a vami a všetkými živými bytostami, čo sú s vami:

¹³ Svoj oblúk umiestňujem v oblakoch, aby bol znakom zmluvy me- dzi mnou a zemou. ¹⁴ Keď zastriem zem oblakmi a keď sa v oblakoch zjaví moja dúha, ¹⁵ vtedy si spomeniem na svoju zmluvu, ktorá je medzi mnou a medzi vami i každou živou bytostou. Už nikdy nebude vôd potopy, ktorá by zahubila všetky živé tvory. ¹⁶ V oblakoch bude oblúk, uvidím ho a spomeniem si na večnú zmluvu, uzavretú medzi Bohom a každou živou dušou všetkých živých tvorov, čo sú na zemi.“

Gn 10 predstavuje celé ľudstvo ako jednu veľkú rodinu sedemdesiatich národov, ktoré všetky pochádzajú od troch Noemových synov. Táto kapitola chce vyjadriť ich vnútorné spojenie, plnosť a rovnocennosť, zároveň však aj pestrosť a rôznorodosť. Táto harmónia sa však naruší v nasledujúcej kapitole.

Stavba babylonskej veže (Gn 11, 1 – 9)

11¹ Vtedy bol na celej zemi jeden jazyk a rovnaké slová. ² Keď sa pohli z východu, našli v krajine Senaár rovinu a usadili sa na nej. ³ Tu si povedali jeden druhému: „Poďme, narobme tehál a vypálme ich v ohni!“ Tehly im slúžili namiesto kameňa a asphalt namiesto malty. ⁴ Potom povedali: „Poďme, postavme si mesto a vežu, ktorej vrchol bude siahať až do neba, spravme si tak pomník, aby sme sa neroztratili po celej zemi!“ ⁵ Tu zostúpil Pán, aby videl mesto a vežu, ktoré stavali ľudia, ⁶ a povedal:

„Hľa, sú jedným národom, všetci majú jeden jazyk; toto je začiatok ich činov a veru neodstúpia od ničoho z toho, čo si zaumienili urobiť.“

Esperanto bojuje proti následkom babylonskej veže. Tento umelý jazyk, ktorý sa možno ľahko naučiť, bol vytvorený v 19. storočí, aby uľahčil medzinárodné porozumenie ľudí. To, čo sa nepodarilo esperantu, dokázali Turíce.

► Ľudská megalománia a ctižiadosť („spravme si tak pomník“) vedú iba málokedy k vytvoreniu spoločenstva. Oveľa častejšie sú prameňom konfliktov a rozdelenia. Nasledujúce verše hovoria o tomto súvisi ako o Božom zásahu.

► Biblické rozprávania dáva „Bábel“ ironicky do súvisu so „zmätkom“ (hebrejsky balal). V jazyku Babylončanov však Bábel znamená „Božiu bránu“.

⁷ Poďme, zostúpme a pomäťme tam ich jazyk, aby nik nerozumel reči druhého!“ ⁸ A takto ich Pán odtiaľ rozhnal po celej zemi a mesto prestali stavať. ⁹ Preto ho nazvali Bábelom, lebo tam Pán zmiatol reč celej zeme a Pán ich odtiaľ rozhnal po celej zemi.

V Babylone naozaj stála vysoká veža. Bola to stupňovitá chrámová veža s rozlohou asi 91 x 91 metrov. Okrem základov sa z nej nič nezachovalo.

PRÍBEH O ABRAHÁMOVI A SÁRE (GN 11 – 25)

S Abramom, ktorý neskôr dostane meno Abrahám, začína Boh dejiny osobitného vyvolenia. Abrahám sa volá „otcom mnohých“ (Gn 17, 4 – 5). Toto meno je program. Vyvolenie nie je iba privilegiom, ale aj zaslúbením, s ktorým sú spojené požiadavky. Opustiť vlast znamená vzdať sa mnohých istôt, skrýva však šancu, aby ľudia dozrievali a pociťovali veľkosť, ktorou sa vyznačuje Boh.

Boh povoláva Abrama (Gn 12, 1 – 5)

12¹ Tu Pán povedal Abramovi: „Odíď zo svojej krajiny, od svojho príbuzenstva a zo svojho otcovského domu do krajiny, ktorú ti ukážem. ² Urobím z teba veľký národ, požehnám ťa a preslávim tvoje meno a ty budeš požehnaním. ³ Požehnám tých, čo ťa budú žehnať, a prekľajem tých, čo ťa budú prekľínať! V tebe budú požehnané všetky pokolenia zeme!“

► „Požehnanie“ je pre Abraháma veľkým darom a veľkou úlohou. Jeho intenzívny vzťah s Bohom má prinášať ovocie aj pre druhých. Boh mu tak pripravuje „meno“, uznanie, ako opak ctižiadosti (porov. Gn 11, 4).

99 Boh často v jedinom okamihu dáva to, čo dlho odopieral. Lebo svoje požehnanie udeľuje tam, kde nájde prázdne nádoby.

TOMÁŠ KEMPENSKÝ
(okolo 1380 – 1471), mystik

⁴ A Abram odišiel, ako mu rozkázal Pán. Išiel s ním aj Lot. Abram mal sedemdesiatpäť rokov, keď odišiel z Haranu. ⁵ Abram vzal so sebou svoju ženu Sarai a svojho synovca Lota i celý majetok, čo nadobudli, aj služobníctvo, ktoré v Harane získali. A takto odišli, aby šli do krajiny Kanaán.

V Gn 13 prenecháva Abram veľkoryso svojmu synovcovi rozhodnutie, ktorú časť krajiny chce obývať. V ďalšej kapitole Lota i všetkých zajatých odvážne vyslobodzuje z rúk únoscov. Tak sa na ňom uskutočňuje Boží prísľub z Gn 12.

► Nemať dieťa a dostať prísľubenie o nespočetnom potomstve – to je pomer ako nula k nekonečnu. Biblia tak vysvetľuje, čo znamená „veriť“ v Boha a pevne sa ho držať.

Veriť Bohu (Gn 15, 1 – 6)

15 ¹ Po týchto udalostiach sa Pán prihovril vo videní Abramovi takto: „Neboj sa, Abram, ja som tvoj štít. Tvoja odmena bude veľmi veľká!“ ² Abram odpovedal: „Pane, Bože, čože mi dáš? Veď ja odídem bezdetný a dedičom môjho domu bude damaský Eliezer.“

³ A Abram pokračoval: „Veď si mi nedal potomstvo a môj domorodý

B Viera je základom toho, v čo dúfame, dôkazom toho, čo nevidíme.

Hebr 11, 1

sluha bude mojim dedičom!“ ⁴ Ale Pán mu povedal: „On nebude tvojím dedičom. Tvojím dedičom bude ten, čo vyjde z tvojho lona.“ ⁵ Vyviedol ho von a povedal mu: „Pozri na nebo a spočítaj hviezdy, ak môžeš!“ A uistil ho: „Také bude tvoje potomstvo!“ ⁶ Abram uveril Bohu a to sa mu počítalo za spravodlivosť.

Prejde 10 až 25 rokov, kým sa začne naplňovať Boží prísľub a Abrahámovi sa narodia synovia Izmael a Izák. Krátko predtým sa Abrahám prejaví ako vynikajúci hosťiteľ.

Vo veku 99 rokov (Gn 17, 24), v čase siesty, keď horúčava vrcholí, beží Abrahám v ústrety pútnikom, aby ich pozval k sebe. Stelesňuje tak ideál pohostinnosti. V semitskej kultúre sa pohostinnosť aj dnes mimoriadne cení. Samozrejmostou je obslúžiť hosťa ako kráľa, hoci sami máme málo.

Mimoriadna pohostinnosť (Gn 18, 1 – 15)

18 ¹ A znova sa mu zjavil Pán pri terebintocho Mamreho, keď za najväčšej horúčavy dňa sedel pri vchode do stanu. ² Keď zdvihol oči, videl neďaleko seba stáť troch mužov. Len čo ich zbadal, utekal im od vchodu svojho stanu v ústrety, poklonil sa až k zemi ³ a povedal: „Pane, ak nachádzam milosť v tvých očiach, neobíd' svojho služobníka; ⁴ donesie sa trochu vody, umyte si nohy a odpochiňte si pod stromom! ⁵ Prinesiem kúsok chleba a posilníte sa. Potom pôjdete ďalej. Veď prečože by ste mali prejsť popri svojom služobníkovi?!”

Oni odpovedali: „Urob, ako vravíš!“ ⁶ Abrahám sa poponáhlal do Sárinho (oddelenia) stanu a povedal: „Zober rýchlo tri miery jemnej

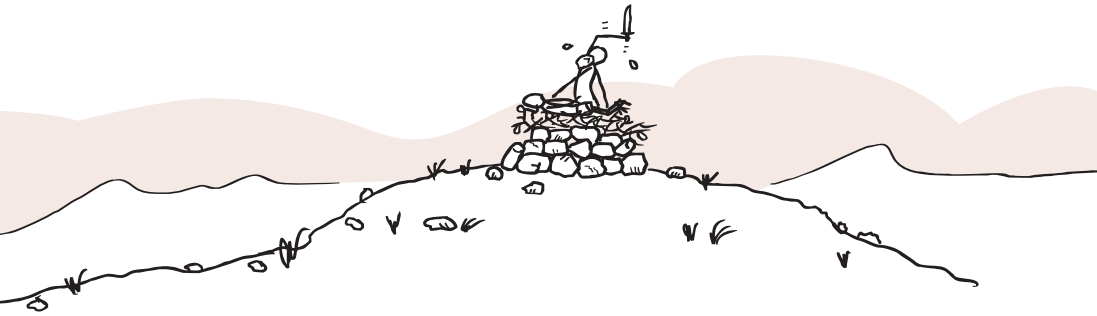
múky, zamies a napeč podplamenníkov!“⁷ Potom Abrahám bežal k stádu, vybral pekné mladé tela, dal ho sluhovi a on sa poponáhľal pripraviť ho.⁸ Potom priniesol maslo, sladké mlieko i tela, ktoré dal pripraviť, a predložil im to. Sám však ostal stáť opodiaľ pod stromom, kým oni jedli.⁹ Tu sa ho opýtali: „Kde je tvoja žena Sára?“ On odpovedal: „Tu v stane.“¹⁰ Vtedy mu on povedal: „O rok v tomto čase sa vrátim a tvoja žena Sára bude mať už syna.“ Sára načúvala pri vchode do stanu, ktorý bol za jej chrbtom.¹¹ Abrahám a Sára boli starí, pokročilí vekom; Sára sa už nestávalo, čo sa stáva ženám.¹² Preto sa Sára sama v sebe zasmiala, mysliac si: „Teraz, keď som stará, budem mať rozkoš? A môj pán je tiež už starci!“¹³ Tu Pán povedal Abrahámovi: „Prečo sa Sára smeje a myslí si pritom: ‚Mohla by som naozaj ešte porodiť, takáto starena?‘“¹⁴ Je azda Pánovi nejaká vec nemožná? O rok v tomto čase sa vrátim k tebe a Sára bude mať syna!“

¹⁵ Sára zapierala: „Ja som sa nesmiala!“ Bála sa totiž. On však povedal: „Nie. Smiala si sa.“

► V Gn 17, 15 zmenil Boh meno „Sarai“ na „Sára“ (= kňažná). „Sea“ (v. 6) je dutá miera. Zodpovedá najmenej 7, ale skôr 12 litrom. Uvedené množstvo stačí na 20 alebo až 35 kg cesta – išlo o nadmieru výdatné pohostenie.

► Hebrejské slovo pre „smiech“ (zahaq) sa stáva základom pre meno dieťaťa Izáka (hebr. Jicchak, Gn 21, 2 – 3).

► Rečnická otázka naznačuje, že Boh môže všetko (→ aj Jer 32, 17. 27). Nič nie je preňho „nemožné“ alebo príliš zázračné.

Abrahámov príhovor za Sodomu a Gomoru v nadväznosti na pohostinnosť (Gn 18, 22 – 23) docielí Boží prísľub, že ak sa nájde desať spravodlivých, Boh ušetrí obe mestá. No ani taký malý počet sa nenájde a zachrániť sa môže iba Lotova rodina v Gn 19. O dve kapitoly neskôr sa narodí Izák a Sára trvá na tom, aby poslali preč jeho nevlastného brata Izmaela (dieťa inej ženy), čím sa v púšti dostane do smrteľného nebezpečenstva. Obdobne je v Gn 22 ohrozený aj život Sárinho syna.

Extrémna skúška (Gn 22, 1 – 14)

22¹ Po týchto udalostiach Boh skúšal Abraháma a povedal mu: „Abrahám!“ On odpovedal: „Tu som.“² A on hovoril: „Vezmi svojho syna, svojho jediného syna Izáka, ktorého miluješ, a choď do krajiny, Morja! Tam ho obetuj ako zápalnú obeť na jednom z vrchov, ktorý ti ukážem.“³ Abrahám vstal včasráno, osedlal osla, zobral so sebou dvoch svojich sluhov a svojho syna Izáka a narúbal dreva na zápalnú obeť. Potom sa vybral na miesto, ktoré mu označil Boh.⁴ Na tretí deň, keď Abrahám zdvihol oči, zďaleka uvidel to miesto.⁵ Tu Abrahám povedal svojim sluhom: „Vy ostaňte tu s oslom; ja a chlapec pôjdeme až tamto. Pomodlíme sa a vrátíme sa k vám.“

⁶ Potom vzal Abrahám drevo na zápalnú obeť a naložil ho na svojho syna Izáka; sám vzal oheň a nôž a takto šli obaja spolu.⁷ Tu povedal Izák svojmu otcovi Abrahámovi: „Otče!“ On mu odvetil: „Hľa, tu som, syn môj!“ A on mu povedal: „Drevo a oheň na zápalnú obeť je

► Úvodná veta so slovom „skúšal“ je kľúčom na pochopenie toho, že Boh nechce Izákovu smrť, ale chce „vyskúšať“ vieru jeho otca.

” Boh skúša všetkých: jedného bohatstvom, druhého chudobou – bohatého, či podal núdznemu ruku, chudobného však, či bez reptania a s pokorou znáša svoje utrpenie.

TALMUD

► „Bát sa Boha“ (v. 12) sa tu objavuje po prvý raz. Ukazuje sa, že Abrahám v skúške úspešne obstál. Myslí sa tu na „bázeň, úctu“, ktorá prináleží na prvom mieste Bohu, a to aj pred blízkymi osobnými vzťahmi. Podobne hovorí Ježiš v Mt 10, 37: „Kto miluje otca alebo matku viac ako mňa, nie je ma hoden...“

► Výraz „Pán vidí“ – „Jahve-jire“ (v. 14) vyjadruje biblické Božie meno a znamená vlastne „Jahve vidí“. Vysvetlenie dopíňa myšlienku, že na horách možno osobitne zakúsiť Boha (→ Ex 19).

tu, kde však je baránok na zápalnú obeť?“⁸ Abrahám mu odpovedal: „Boh si už obstará baránka na zápalnú obeť, syn môj.“ A išli obaja spolu ďalej.

⁹ Keď došli na miesto, ktoré mu označil Boh, Abrahám tam postavil oltár, naukladal drevo, poviazal svojho syna Izáka a položil ho na oltár na drevo.

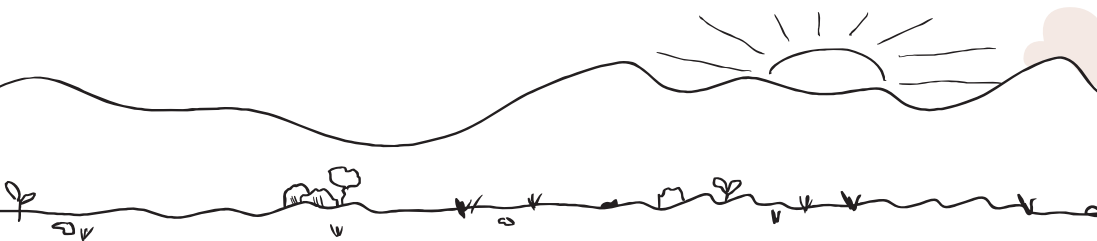
¹⁰ Potom Abrahám siahol rukou a vzal nôž, aby zabil svojho syna.

¹¹ Vtedy naň zavola Pánov anjel z neba: „Abrahám, Abrahám!“ On odpovedal: „Tu som.“

¹² On mu povedal: „Nevystieraj ruku na chlapca a neubližuj mu! Teraz som totiž poznal, že sa bojíš Boha a neušetril si svojho jediného syna kvôli mne.“

¹³ Tu zdvihol Abrahám oči a uzel barana, ktorý bol rohami zachytený v kroví. Abrahám podišiel, barana vzal a obetoval ho ako zápalnú obeť namiesto svojho syna.

¹⁴ A Abrahám nazval toto miesto „Pán vidí“, a tak sa ešte aj dnes hovorí: „Na vršku Pán uvidí.“

Potom, čo Abrahám obstál v skúške, Pán mu prisľubuje ďalšie požehnania (Gn 22, 15 – 19). Zakrátko zomrie Sára (Gn 23) i Abrahám (Gn 25). Ich syn Izák sa ožení s Rebekou. Po dvadsiatich rokoch sa im narodí dvojčička – Ezau, ktorý je otcom Edomčanov, národa jeho potomkov, a Jakub, ktorý dostane meno Izrael. Obaja bojujú o prvenstvo už v materskom lone. Keď Jakub v Gn 27 oklame svojho slepeho otca, oberie Ezau o prvorodenstvo, rodina sa rozpadá a Jakub musí utiecť. Na ceste sa mu v noci zjaví Boh.

PRÍBEH O JAKUBOVI A JEHO RODINE (GN 25 – 50)

► Čo sa ľudia pokúšali dosiahnuť v Babeli megalomaniou („postaviť... až do neba“, Gn 11, 4), a nedokázali to, jestvuje už z Božej perspektívy dávno – nebo a zem spájajú schody a jeho poslovia („anjeli“) udržiavajú kontakty v oboch smeroch.

► Tieto prisľuby sú výnimočné predovšetkým preto, lebo ich Boh dáva niekomu, kto sa ťažko prehršil. Vinníka nenecháva v šтиchu a dáva mu veľké prisľúbenie.

Sen v Bet-Elí (Gn 28, 10 – 22)

28¹⁰ Jakub sa teda vybral z Bersabe a putoval do Haranu. ¹¹ Keď došiel na (isté) miesto, zostal tam na noc, lebo slnko už zapadlo. Zobral jeden z kameňov toho miesta, položil si ho pod hlavu a spal na tom mieste. ¹² I snívalo sa mu, že vidí rebrík opretý o zem a jeho vrchný koniec siahal až do neba a Boží anjeli vystupovali a zostupovali po ňom. ¹³ A hľa, nad ním stál Pán a hovoril: „Ja som Pán, Boh tvojho otca Abraháma a Izáka. Zem, na ktorej odpočívaš, dám tebe a tvojmu potomstvu. ¹⁴ A potomstva tvojho bude ako prachu zeme a ty sa rozšíriš na západ i na východ, na sever i na juh; v tebe a v tvojich potomkoch budú požehnané všetky pokolenia zeme. ¹⁵ Hľa, ja som s tebou a budem ťa strážiť všade, kde pôjdeš, a privediem ťa späť do tejto krajiny, lebo ja ťa neopustím, kým nesplním, čo

som ti prisľúbil.“¹⁶ Vtedy sa Jakub prebudil zo spánku a povedal: „Ozaj, Pán je na tomto mieste a ja som o tom nevedel!“

¹⁷ I nadišiel ho strach a povedal: „Aké hrozné je toto miesto! Tu je naozaj dom Boží a tu je brána do neba!“¹⁸ Keď Jakub ráno vstal, kameň, ktorý mal položený pod hlavou, postavil za pomník a jeho vrch polial olejom.¹⁹ A nazval toto miesto menom Bet-El. Predtým sa však toto miesto volalo Luza.²⁰ A Jakub urobil sľub: „Ak je Boh so mnou, ak ma ochráni na tejto ceste, ktorou teraz idem, ak mi dá chlieb na ži-

► Bet-El znamená „Boží dom“ (porov. v. 17) a bol známou pútnickou svätyňou severne od Jeruzalema.

” Bázeň je základom všetkých cností.

MARCUS TULLIUS CICERO
(106 – 43 pred Kr.), rímsky rečník

Boh si za svojím prisľubom stojí. Tak si môže Jakub v cudzine u svojho podvodníckeho strýka a svokra Labana založiť veľkú rodinu a získať obrovskú čriedu. Po vyše dvadsiatich rokoch sa vydáva na cestu do vlasti a opäť stretne v noci na ceste Boha.

vobytie a šaty na oblečenie²¹ a ak sa šťastne vrátim do domu svojho otca, tak Jahve bude mojím Bohom²² a tento kameň, ktorý som postavil ako pomník, bude Božím domom. A zo všetkého, čo mi dáš, odovzdám ti desiatky.“

► Identita tohto „muža“ (v. 25) zostáva otvorená. Možno však predpokladať, že Jakubovým protivníkom bol sám Boh.

Nočný zápas (Gn 32, 23 – 33)

32²³ Ale ešte tej noci vstal, zbral so sebou obe ženy, obe slúžky i jedenásť svojich synov a prešiel cez brod Jakob.²⁴ Vzal ich a previedol ich cez rieku a preniesol tiež všetko svoje imanie.²⁵ Len Jakub sám zostal. Tu zápasil s ním akýsi muž až do východu zory.²⁶ Keď onen videl, že ho neprevládze, dotkol sa jeho bedrového kľbu, takže Jakubovi sa bedrový kľb vyklboval, kým on s ním zápasil.²⁷ Potom onen povedal: „Pusť ma, lebo vychodí zora!“ On však odpovedal: „Nepustím ťa, kým ma nepožehnáš.“²⁸ Onen mu povedal: „Ako sa voláš?“ On mu odpovedal: „Jakub.“²⁹ Vtedy onen povedal: „Nebudeš sa už volať Jakub, ale Izrael, lebo si zápasil s Bohom a s mužmi a zvíťazil si.“³⁰ Jakub povedal: „Prezraď mi svoje meno!“ Onen odpovedal: „Prečo sa pýtaš na moje meno?“ A požehnal ho tam.³¹ Nato Jakub nazval to miesto Fanuel (Božia tvár), lebo (tak povedal) „videl som Boha z tváre do tváre a pritom som ostal nažive!“³² Len čo bol za Fanuelom, vyšlo slnko a on kríval pre svoje bedro.³³ Preto až dodnes Izraeliti nejedia šlachy bedrového kľbu, ktoré spájajú bedrový kľb, lebo on sa dotkol šlachy na Jakubovom bedrovom kľbe.

► Izrael (v. 29) znamená „Boží bojovník“ a je Jakubovým novým menom. Nemusí sa presadiť všetkými prostriedkami sám, lebo Boh stojí po jeho boku a bojuje za neho.

► Fanuel (v. 31) znamená „Božia tvár“ a pripomína Jakubovo nočné stretnutie.

► Rozprávanie opisuje jeden izraelský zvyk. Aj zákazom jesť určité svaly zvierat si má ľud spomenúť na svojho otca Jakuba, osobitne na jeho stretnutie s Bohom.

Nočným zápasom sa nezmení iba Jakubovo meno. V nadväznosti naň sa rozbehne s gestami poníženia za Ezauom a ten ho plný dojatia opäť prijme za svojho brata (Gn 33, 1 – 10). Tento dlhý proces vedúci k zmiereniu sa v nasledujúcej generácii zopakuje u Jakubových synov.

Takzvaný Jozefov príbeh (Gn 37 – 50) je jednou z najdramatickejších biblických epizód. Ide v ňom o to, ako sa rodina rozpadne a opäť spojí. Gn 37 ukazuje, aké zložité sú rodinné vzťahy. Každý robí chyby. Jozef je mladý a nadaný, ale aj naivný a arogantný. Jeho bratia reagujú agresívne a brutálne. Potrebných je mnoho rokov, kým po ťažkých skúsenostiach dozrejú a uznajú svoje chyby. Rozprávania ukazuje, aké dôležité je dospievať vo vlastnej rodine, a ak je to možné, vyriešiť staré konflikty. Celý príbeh sa oplatí prečítať v kompletnej Biblii!

► „Doniesol o nich otcovi zlé zvesti“ (v. 2), podľa originálu vlastne „ohováral“. Jozef rozprával svojmu otcovi lži o svojich nevlastných súrodencoch.

Aký rozporuplný príbeh!

Na začiatku som si nebol istý, s ktorou z týchto postáv sa môžem najviac identifikovať, a to ma emocionálne mätlo. Sny o dominancii alebo túžbe po moci mi nerobia dobre. →

Zbaviť sa nepohodlného brata (Gn 37, 2 – 21. 23 – 28. 31 – 35)

37² Jozef mal sedemnášť rokov a pásaval so svojimi bratmi ovce. Bol ešte chlapec, keď bol so synmi otcových žien Baly a Zelfy. A potom Jozef doniesol o nich otcovi zlé zvesti. ³ Izrael miloval najviac zo všetkých synov Jozefa, lebo sa mu narodil v jeho starobe, a dával mu robiť pestrofarebnú tuniku. ⁴ Keď jeho bratia videli, že ho má otec radšej ako všetkých ostatných synov, začali ho nenávidieť a neboli schopní prívetoivo sa s ním rozprávať.

⁵ A keď mal raz Jozef sen a rozpovedal ho svojim bratom, znenávideli ho ešte väčšmi. ⁶ Povedal im: „Počujte, aký som mal sen! ⁷ Boli sme na poli zamestnaní viazaním snopov a tu sa môj snop postavil a osl stal stáť. Tu sa vaše snopy postavili dookola a klaňali sa môjmu sno-

→ Cítim závisť, ak by mal mať niekto vyššie postavenie ako ja. Závisť ma vnútorne zožiera a strácam zo zreteľa schopnosti, ktoré mi dal Boh.

MIKULÁŠ

” Talafatky, ľahšie než vzduch, sú pre žiarlivca dôkazom silným ako výroky Písma.

WILLIAM SHAKESPEARE
(1564 – 1616), anglický dramatik

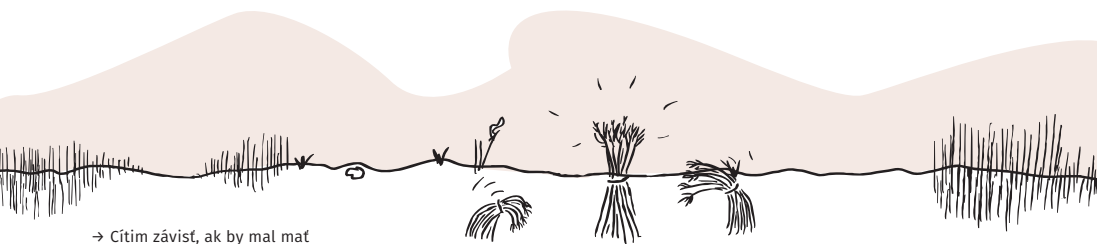
► Vo v. 13 Jozef doslova hovorí: „Pozri sa na mňa!“ V skutočnosti nebol pripravený ísť, pretože Jakub ho musel vyzvať ešte raz (v. 14).

pu!“ ⁸ Bratia mu povedali: „Vari chceš nad nami kraľovať alebo panovať?“ A znenávideli ho ešte viac pre jeho sen a pre jeho reči.

⁹ A mal ešte iný sen a prezradil ho svojmu otcovi a svojim bratom. Hovoril: „Opäť som mal sen! Slnko, mesiac a jedenášt hviezd sa mi klaňalo.“ ¹⁰ Toto rozprával svojmu otcovi a svojim bratom. A jeho otec mu robil výčitky a vravel mu: „Čo je to za sen, čo si mal? Hádám ja, tvoja matka a tvoji bratia prídeme a budeme sa ti klaňať až po zem?“ ¹¹ A jeho bratia žiarlili, ale otec si to zapamätal.

¹² Raz odišli jeho bratia pásť ovce svojho otca k Sichemu. ¹³ Vtedy povedal Izrael Jozefovi: „Tvoji bratia pasú pri Sicheme, chcem ťa poslať za nimi.“ On mu odpovedal: „Dobre, pôjdem.“ ¹⁴ Nato mu povedal: „Len choď a pozri, či sa dobre vodí tvojim bratom a ovciam. A dones mi zvesti!“ Tak ho poslal z hebronského údolia a došiel do Sichemu. ¹⁵ Keď potom blúdil po poli, stretol istého muža, ktorý sa ho opýtal: „Kohože hľadáš?“ ¹⁶ On odvetil: „Hľadám svojich bratov. Povedz mi, prosím, kde pasú?“ ¹⁷ Muž mu povedal: „Odišli odtiaľto ďalej, ale počul som ich hovoriť: „Poďme do Dotainu!““ A Jozef šiel za svojimi bratmi a našiel ich v Dotaine.

¹⁸ Keď ho zďaleka zazreli, prv ako k nim došiel, sa dohodli, že ho zabijú. ¹⁹ Hovorili si medzi sebou: „Tamto ide snáť! ²⁰ Poďme, zabijeme ho a hodíme ho do cisterny! A povieme, že ho zožrala divá zver.

Potom sa uvidí, čo značia jeho sny!“²¹ Keď to počul Ruben, usiloval sa vyslobodiť ho z ich rúk a vrazil: „Neberme mu život!“

²³ A len čo došiel Jozef k svojim bratom, zobliekli Jozefovi jeho tuniku, tú pestrofarbistú tuniku, čo mal na sebe, ²⁴ chytili ho a hodili do cisterny. Cisterna bola prázdna, voda v nej nebola.

²⁵ Potom si posadali a jedli, a keď zdvihli oči, videli, že prichádza karavána Izmaelitov od Galaádu. Ich tavy boli obťažené balzomom, mastixovou živicom a ladanumom; boli s tým na ceste do Egypta. ²⁶ Tu povedal Júda svojim bratom: „Čo budeme mať z toho, keď nášho brata zahubíme a zatajíme jeho krv? ²⁷ Predajme ho radšej Izmaelitom a nevzťahujme naň svoje ruky! Veď je to náš brat a naše vlastné telo!“ A jeho bratia súhlasili.

²⁸ Keď teda išli madiánski kupci okolo, vytiahli Jozefa z cisterny a predali ho za dvadsať strieborných Izmaelitom. A oni odvedli Jozefa do Egypta.

³¹ Oni vzali Jozefovu tuniku, zabili kozla a namočili tuniku do krvi.

³² A po poslovi dali tuniku zaniest svojmu otcovi s odkazom: „Toto sme našli. Pozri, či to je tunika tvojho syna, alebo nie!“ ³³ Keď si to

Prečítal som príbehy o Abrahámovi, nepokojnom pútnikovi, hnanom k novým brehom Božieho poznania, prečítal som príbeh o Jozefovi a jeho bratoch, túto perlu Starého zákona.

THOMAS MANN (1875 – 1955)
o vzniku románu Jozef a jeho bratia

► To, čo hovorí Júda, sa zdá „rozumné“ (v. 27). No jeho plán je zároveň neľudský: pretože Jozef je „naš brat“, tak ho „iba“ predáme. Bratia môžu z toho profitovať.

obzrel, povedal: „Tunika môjho syna! Divá zver ho zožrala! Roztrhaný, roztrhaný je Jozef!“³⁴ A Jakub si roztrhol šaty, obliekol si smútočný odev a dlhý čas smútil za svojím synom. ³⁵ Hoci sa namáhali všetci jeho synovia a dcéry potešiť ho, nedal sa potešiť a vrazil: „V smútku zostúpim do podsvetia k svojmu synovi.“ Tak ho oplakával jeho otec.

V nemčine je známe príslovie „byť zrazený a predaný“, čo znamená vydaný napospas osudu. Bratia dostali za Jozefa 20 strieborných (v. 28) a 30 strieborných dostal Judáš za to, že bozkom zradil svojho Pána.

Napriek očakávaniám svojich bratov sa Jozef stáva v Egypte vplyvným politikom. Keď pre hladomor musia ísť bratia do Egypta kúpiť obilie, často stoja pred Jozefom, ale bez toho, aby ho spoznali. Napokon sa zdá, že ich najmladší brat Benjámín ukradol vzácny kalich. No teraz zareagujú Jozefovi bratia, a predovšetkým Júda, celkom inak ako v Gn 37.

Júdova obhajoba (Gn 44, 18 – 34)

44 ¹⁸ Tu pristúpil k nemu Júda a vrazil: „Pán môj, dovoľ, aby ti tvoj sluha povedal pár slov! Nehnevaj sa preto na svojho sluha! Veď ty si ako faraón!“¹⁹ Môj pán sa opýtal svojich sluhov: „Máme ešte otca alebo brata?“²⁰ My sme vtedy odpovedali môjmu pánovi: „Máme ešte staručkého otca a tiež dosť neskoro narodeného malého brata. Jeho vlastný brat je už mŕtvy, a tak on ostal ako jediné dieťa po svojej matke; a preto je miláčkom svojho otca.“²¹ Vtedy si rozkázal svojím sluhom: „Privedte ho sem ku mne, aby som ho videl

► Bratia si mysleli, že Jozef neprežil otroctvo v Egypte. Preto tu môže Júda hovoriť o tom, že jeho otec Jakub má mimoriadne rád ich najmladšieho brata Benjamina.

► Jozefova požiadavka prinútila jeho otca Jakuba, aby sa vzdal svojej nezdravej, jednostrannej a privilegovanej „lásky“ k najmladšiemu synovi.

B Cti svojho otca a svoju matku, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh. Ex 20, 12

► Júda otvorene reaguje na nerovnosť v rodine. Keď hovorí „moja žena“, myslí tým Ráchel, zatiaľ čo Jakubova druhá žena Lia, Júdova matka, nie je taká dôležitá. Tým, že Júda môže presne zopakovať slová svojho otca, potvrdzuje, ako sa vcítil do jeho myslenia, hoci ho otec viac ráz znevážil.

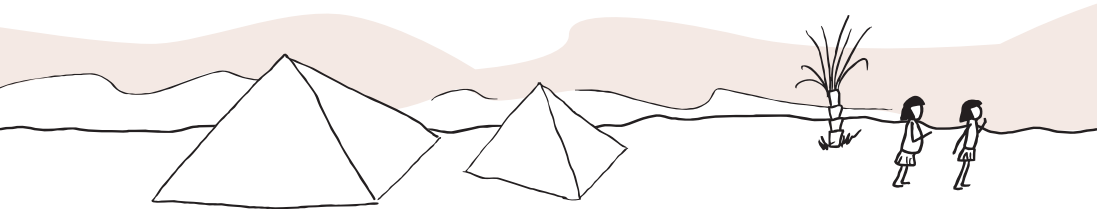
na vlastné oči!‘ ²² My sme môjmu pánovi odpovedali: ‚Chlapec nemôže opustiť svojho otca. Ak opustí svojho otca, ten isto zomrie!‘

²³ Nato si ty odpovedal svojim sluhom: ‚Ak váš najmladší brat nepríde s vami, neukazujte sa mi viac na oči!‘ ²⁴ Keď sme potom došli k tvojmu sluhovi, môjmu otcovi, oznámili sme mu slová môjho pána.

²⁵ A keď potom náš otec vravel: ‚Nože chodte a kúpte nám trochu potravy!‘, ²⁶ my sme mu odvrávali: ‚My nemôžeme ísť. Pôjdeme len vtedy, keď bude s nami aj náš najmladší brat. Veď sa nesmieme ukázať tomu mužovi na oči, ak náš najmladší brat nebude s nami!‘

²⁷ Vtedy nám povedal tvoj sluha, náš otec: ‚Vy viete, že moja žena mi porodila len dvoch.

²⁸ Jeden odo mňa odišiel tak, že som musel povedať: Istotne je roztrhaný, roztrhaný! – a dodnes som ho nevidel. ²⁹ Ak vezmete spred mojej tváre aj tohto a ak sa mu prihodí nešťastie, tak od bôlu privediete moje šediny do podsvetia!‘ ³⁰ Keby som teraz prišiel k tvojmu sluhovi, môjmu otcovi, a chlapec, na ktorom on lipne celou dušou, by nebol s nami, ³¹ on by zomrel, keby videl, že chlapec nie je s nami, a tvoji sluhovia by naozaj privedli šediny tvojho sluhu, nášho otca, od bôlu do podsvetia! ³² A pretože sa tvoj sluha otcovi za chlapca

► Júda je ochotný prijať ten istý osud, aký v Gn 37 prisúdil Jozefovi.

B Či zabudne žena na svoje nemluvňa a nemá zľutovania nad plodom svojho lona? I keby ona zabudla, ja nezapudnem na teba. Iz 49, 15

► Prefaknutie bratov je pochopiteľné. Ich brat, ktorého považovali za mŕtveho a voči ktorému sa vážne previnili, zrazu stojí pred nimi.

► Vysvetlenie Jozefovho ťažkého osudu poukazuje na jeho zrelosť. →

zaručil slovami: ‚Ak ti ho neprivediem späť, celý svoj život budem vinný pred tebou,‘ ³³ tak teraz nech zostane namiesto chlapca tvoj sluha za otoka môjmu pánovi! Chlapec však nech odíde so svojimi bratmi! ³⁴ Veď akože by som mohol prísť k svojmu otcovi bez toho, že by bol chlapec so mnou? Nemohol by som sa pozeráť na trápenie, čo zastihne môjho otca!‘

Jozefova odpoveď (Gn 45, 1 – 15)

45 ¹ Tu sa už Jozef nemohol ovládať pred všetkými, čo ho obkľúčovali, a zvolal: ‚Nech všetci vyjdú odtiaľto von!‘ A tak nebol nik pri ňom, keď sa Jozef dal poznať svojim bratom. ² Tu sa dal do hlasitého plaču až tak, že ho počuli Egyptania a zvedel o tom aj dom faraónov. ³ Potom Jozef povedal svojim bratom: ‚Ja som Jozef! Žije ešte môj otec?‘ Jeho bratia sa tak nalakali, že nemohli odpovedať bratovi. ⁴ Jozef sa svojim bratom privrával: ‚No poďte ku mne!‘ Keď pristúpili bližšie, povedal: ‚Ja som Jozef, váš brat, ktorého ste predali do Egypta. ⁵ A teraz sa netrápte a nesužujte, že ste ma sem predali, lebo Boh ma sem poslal pred vami, aby ste ostali nažive. ⁶ Lebo už dva roky je v krajine hlad a bude ešte päť rokov, čo nebude ani oračky, ani žatvy.

⁷ Preto ma Boh poslal pred vami, aby váš rod zachoval na zemi a aby ho mimoriadnym zásahom zachoval pri živote. ⁸ A takto nie vy ste ma sem poslali, lež Boh. On ma urobil faraónovým poradcom, pánom nad celým jeho domom a vladárom nad celou egyptskou krajinou. ⁹ Poponáhľajte sa a choďte k môjmu otcovi a povedzte mu: „Toto odkazuje tvoj syn Jozef: Boh ma ustanovil za vládcu nad celým Egyptom, príď ku mne a neodkladaj!“ ¹⁰ Budeš bývať v kraji Gesen a budeš mi nablízku ty i tvoje deti a tvoje detné deti spolu s tvojimi ovcami a dobytkom a s celým tvojím majetkom. ¹¹ Ja sa tu budem starať o teba – lebo ešte päť rokov potrvá hlad –, aby si neschudobnel ty i tvoj dom a všetko, čo je tvoje.“

¹² Na vlastné oči vidíte, aj môj brat Benjamín vidí na svoje oči, že sú to moje ústa, čo s vami rozprávajú. ¹³ Zvestujte teda môjmu otcovi moju veľkú hodnotu, ktorú mám v Egypte, a všetko, čo ste videli! Nuž poponáhľajte sa a privedte môjho otca sem!“ ¹⁴ Potom padol okolo krku svojmu bratovi Benjamínovi a plakal. Aj Benjamín plakal na jeho hrudi. ¹⁵ Potom pobožkal všetkých svojich bratov a plakal na ich hrudi. Napokon sa rozprávali s ním aj jeho bratia.

→ Z Božieho pohľadu je utrpená nepravosť a núdza ako cesta k spásu (porov. aj v. 7 – 8) je kľúčom k novému porozumeniu a zmierlivému stretnutiu.

► V starostlivosti o otcovo blaho a prežitie rodiny sa konkretizuje Jozefova láska a zmierlivý postoj.

► Benjamín bol aj Ráchelin syn, a teda jediný Jozefov pokrvný brat.

Jakub sa potom s celou svojou veľkou rodinou presťahuje do Egypta a opäť stretne svojho syna Jozefa (Gn 46). Pred svojou smrťou zoširoka a úprimne požeňuje svojich potomkov (Gn 48 – 49).

Jozef utešuje a povzbudzuje svojich bratov (Gn 50, 15 – 21)

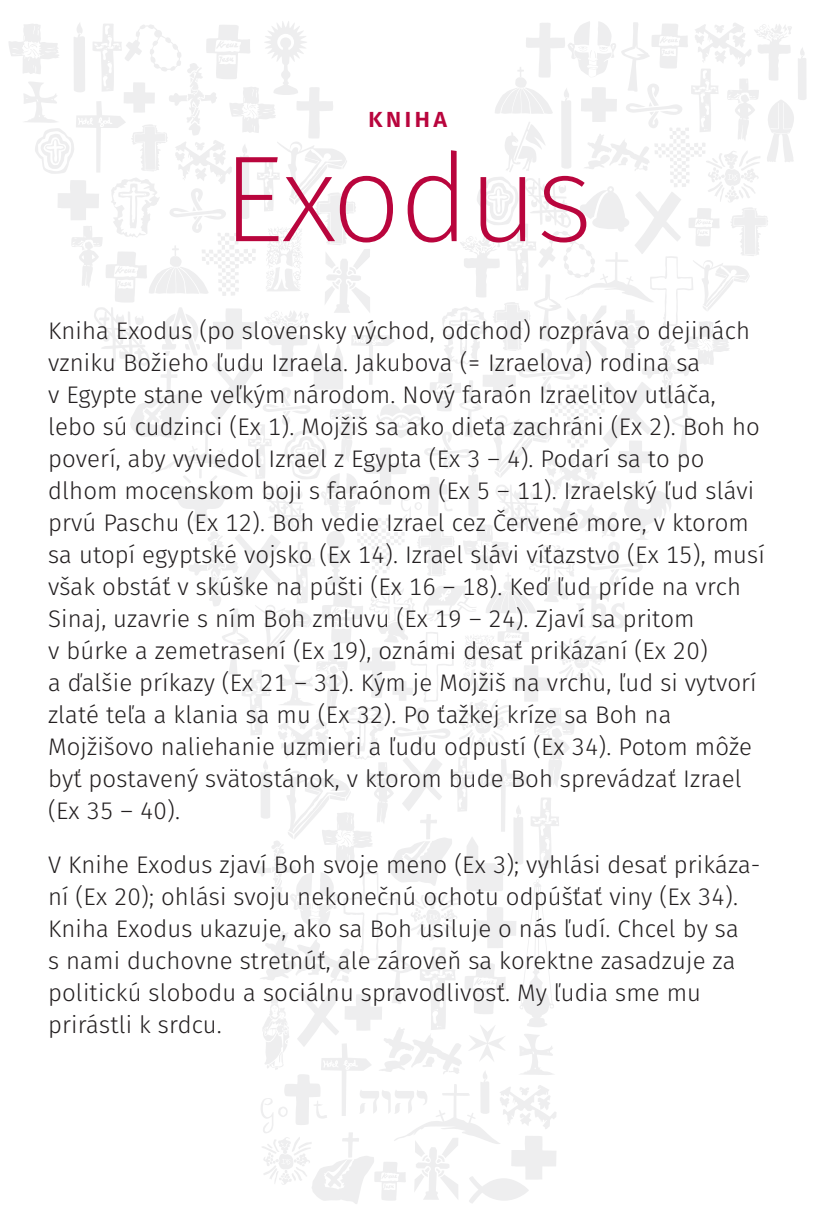
50 ¹⁵ Keď otec zomrel, Jozefovi bratia sa začali báť a vraveli si: „Nezachová sa teraz Jozef nepriateľsky voči nám a neodplatí nám všetko to zlé, čo sme mu vykonali?“ ¹⁶ Preto odkázali Jozefovi: „Tvoj otec pred svojou smrťou prikázal: ¹⁷ „Toto poviete Jozefovi: Odpusť, prosím, svojím bratom ich previnenie a hriech, že ti spôsobili zlo! Už nám len odpusť naše previnenie! Veď my uctieваме Boha tvojho otca!“ Keď mu to hovorili, Jozef plakal. ¹⁸ Potom prišli sami bratia, padli pred ním a vraveli: „Pozri, sme tvojimi sluhami!“ ¹⁹ Jozef im však povedal: „Len sa nebojte! Veď či som ja na Božom mieste?!“ ²⁰ Vy ste síce snovali proti mne zlo, ale Boh to obrátil na dobro, aby uskutočnil to, čo je dnes, aby zachránil život mnohým ľuďom. ²¹ Len sa už nebojte! Ja sa budem starať o vás aj o vaše deti!“ Tak ich tešil a milo sa im prihováraľ.

► Podobne ako Júda v Gn 44, aj ostatní bratia sú teraz ochotní prijať rovnaký osud, aký v Gn 37 prisúdili Jozefovi.

► Táto Jozefova odpoveď je kľúčom ku Knihe Genezis a k Božiemu konaniu. Ak ľudia konajú a plánujú zlo, Boh to môže obrátiť a v dlhodobom horizonte priviesť k dobrému.

Jozef zomiera v Egypte a je tam pochovaný. Svojej rodine však sľubuje návrat do Izraela. Tam je jej domov.

KNIHA

Exodus

Kniha Exodus (po slovensky východ, odchod) rozpráva o dejinách vzniku Božieho ľudu Izraela. Jakubova (= Izraelova) rodina sa v Egypte stane veľkým národom. Nový faraón Izraelitov utláča, lebo sú cudzinci (Ex 1). Mojžiš sa ako dieťa zachráni (Ex 2). Boh ho poverí, aby vyviedol Izrael z Egypta (Ex 3 – 4). Podarí sa to po dlhom mocenskom boji s faraónom (Ex 5 – 11). Izraelský ľud slávi prvú Paschu (Ex 12). Boh vedie Izrael cez Červené more, v ktorom sa utopí egyptské vojsko (Ex 14). Izrael slávi víťazstvo (Ex 15), musí však obstáť v skúške na púšti (Ex 16 – 18). Keď ľud príde na vrch Sinaj, uzavrie s ním Boh zmluvu (Ex 19 – 24). Zjaví sa pritom v búrke a zemetrasení (Ex 19), oznámi desať prikázaní (Ex 20) a ďalšie príkazy (Ex 21 – 31). Kým je Mojžiš na vrchu, ľud si vytvorí zlaté tela a klania sa mu (Ex 32). Po ťažkej kríze sa Boh na Mojžišovo naliehanie uzmieri a ľudu odpustí (Ex 34). Potom môže byť postavený svätostánok, v ktorom bude Boh sprevádzať Izrael (Ex 35 – 40).

V Knihe Exodus zjaví Boh svoje meno (Ex 3); vyhlási desať prikázaní (Ex 20); ohlási svoju nekonečnú ochotu odpúšťať viny (Ex 34). Kniha Exodus ukazuje, ako sa Boh usiluje o nás ľudí. Chcel by sa s nami duchovne stretnúť, ale zároveň sa korektne zasadzuje za politickú slobodu a sociálnu spravodlivosť. My ľudia sme mu prirástli k srdcu.

Od roku 1619 bolo do Ameriky deportovaných desať miliónov Afričanov. Do práce na tabakových a bavlníkových plantážach ich často nútili bičom. Znášali svoj údel a nádej na vyslobodenie vyjadrovali v piesňach vychádzajúcich z biblických príbehov a obrazov. Jeden z najznámejších spirituálov, opisujúcich vyslobodenie z Knihy Exodus, má názov When Israel was in Egypt's land.

► Faraón nemá meno – no dve obyčajné ženy áno (v. 15). V Biblii sa ľudia ako ty a ja stávajú hrdinami, ak rešpektujú Boha.

Diktátor a silné ženy (Ex 1, 8 – 22)

1⁸ Keď potom v Egypte nastúpil nový kráľ, ktorý Jozefa nepoznal, **1**⁹ povedal svojmu ľudu: „Hľa, izraelský ľud je mocnejší a početnejší ako my. **10** Podniknime niečo a šikovne zabráňme, aby sa ďalej nerozmnožoval a – keby nastala vojna – aby sa azda nepripojil k našim nepriateľom, nebojoval proti nám a potom z krajiny neodišiel.“ **11** I ustanovili nad ním pracovných dozorcov, aby ho utláčali ťažkými robotami: staval totiž faraónovi zásobovacie mestá Pitom a Rameses. **12** Ale čím viac ho utláčali, tým väčší sa rozmnožoval a rozrastal, takže sa Izraelitov priam desili. **13** Preto Egyptania neludsky hnali Izraelitov do práce **14** a ich život robili neznesiteľným ťažkou robotou s hlinou a tehliami a rozličnými poľnými prácami – všetkými robotami, do ktorých ich násilne nútili.

15 A egyptský kráľ rozkázal hebrejským babiciam, z ktorých jedna sa volala Seфора a druhá Fua: **16** „Keď pomáhate Hebrejke pri pôrode, dávajte pozor na pohlavie. Ak je to chlapec, zabite ho, ak dievča,

► Sväté písmo je plné paralel. Tu je Mojžiš zachránený ako malé dieťa, aby sa neskôr stal osloboditeľom. Rovnako vykresluje Matúš, že aj Ježiš bol ako dieťa uchránený pred vraždením novorodencov (Mt 2, 13). Podobne ako Mojžiš, aj Ježiš sa stáva záchrancom.

► Leviti (Léviho potomkovia) sa neskôr stanú kňazmi ako Mojžišov brat Áron.

► Mojžiš nemá ľahkú mladosť. Vyrastá u nevlastných rodičov. Jeho pokrvní rodičia žijú v úplne inom svete. Pravdepodobne sa cíti zmätený. No zároveň sa mnoho naučí, čo bude neskôr potrebovať pre svoje poslanie.

nech ostane nažive!“ **17** Ale babice sa báli Boha a nerobili, ako im rozkázal egyptský kráľ; nechávali chlapcov nažive. **18** Tu si dal egyptský kráľ babice zavolať a povedal im: „Čo to robíte, že nechávate chlapcov nažive?“ **19** Babice však odpovedali faraónovi: „Hebrejky nie sú ako egyptské ženy, to sú zvieratá. Kým k nim dôjde babica, ony porodí.“ **20** Boh babiciam preukazoval dobrodenia a ľud vzrastal a silnel. **21** A keďže sa babice báli Boha, on ich obdaril početným potomstvom. **22** Preto faraón rozkázal všetkému svojmu ľudu: „Každého chlapca, čo sa narodí Hebrejom, hodte do Nílu, každé dievča nechajte žiť!“

Mojžišova záchrana z Nílu a jeho útek na púšť (Ex 2, 1 – 25)

2¹ Šiel istý muž z kmeňa Léviho a vzal si za ženu Léviho dcéru. **2**² Žena počala a porodila syna. Keď videla, že je pekný, tri mesiace ho ukrývala. **3** Dlhšie ho však skrývať nemohla, preto vzala papyrusový košík, vymazala ho asfaltom a smolou, vložila doň chlapca a položila ho do trstia na brehu Nílu. **4** Ale jeho sestra si stala obďaleč, aby zvedela, čo s ním bude.

⁵ Tu prišla k Nílu faraónova dcéra vykúpať sa. Kým jej sprievodkyne chodili sem-tam po brehu Nílu, ona zbadala medzi trstinou košík. Poslala svoju slúžku, aby ho priniesla. ⁶ Keď ho otvorila, uvidela dieťa; bol to plačúci chlapec. Prišlo jej ho ľúto a povedala: „To je z hebrejských detí!“ ⁷ Vtedy sa jeho sestra opýtala faraónovej dcéry: „Nemám ísť a zavolať ti hebrejskú dojku, ktorá by ti chlapca vychovala?“ ⁸ A faraónova dcéra jej odvetila: „Chod!“ Dievča išlo a zavolalo chlapcovu matku. ⁹ Faraónova dcéra jej povedala: „Vezmi tohto chlapca a odchovaj mi ho! Odmením ťa.“ Žena chlapca vzala a chovala ho. ¹⁰ Keď chlapec odrástol, zaviedli ho k faraónovej dcére. Stal sa jej synom a ona mu dala meno Mojžiš, vraviac: „Veď som ho z vody vytiahla.“

¹¹ V tom čase, keď Mojžiš dorástol, vyšiel k svojim súkmeňovcom, aby videl ich ťažkú robotu. Tu videl, ako istý Egyptan bil jeho súkmeňovca, hebrejského brata. ¹² I poobzeral sa, a keď videl, že tam nebolo nikoho, Egyptana zabil a ukryl do piesku.

 Je to skutočne dôvtipné, ako ženy tajne spolupracovali, a tak prekabátili faraóna i jeho vražedné plány. Je to Božia leš, keď Mojžišova sestra zachráni svojho brata.

► Tak ako bol Mojžiš vytiahnutý z Nílu, zachráni sa Izrael z Červeného mora (Ex 14). Podobne je ako dieťa zachránený aj Ježiš (Mt 2, 13 – 15) a stáva sa záchrancom.

¹³ Na druhý deň vyšiel opäť a videl, ako sa dvaja hebrejskí muži bijú medzi sebou. I zavolať na útočníka: „Prečo biješ svojho blížneho?!“

¹⁴ On mu však odvetil: „Ktože ťa ustanovil nad nami za rozhodcu a sudcu?! Vari chceš zabiť aj mňa, ako si odpratal toho Egyptana?“ Mojžiš sa preľakol a povedal si: „Tak, vec sa už rozniesla.“

¹⁵ A keď sa o tej veci dozvedel faraón, pokúšal sa Mojžiša zabiť. Ale Mojžiš pred faraónom utiekol a usadil sa v kraji Madián, zdržoval sa pri studni. ¹⁶ Madiánsky kňaz mal sedem dcér. A ony prišli, čerpali vodu a nalievali ju do válovov, aby napojili ovce svojho otca. ¹⁷ Keď prišli pastieri a odháňali ich, Mojžiš vstal, zaujal sa ich a ovce im napojil. ¹⁸ Keď ony potom prišli k svojmu otcovi Raguelovi, on sa ich spýtal: „Prečo ste dnes prišli tak skoro?!“ ¹⁹ Ony mu odpovedali: „Akýsi Egyptan sa nás zastal pred pastiermi, ba aj nám pomohol napojiť ovce.“ ²⁰ Tu on povedal svojim dcéram: „A kdeže je? Prečo ste (tam) nechali toho muža?! Zavolajte ho, nech si niečo zaje!“ ²¹ A Mojžiš sa rozhodol, že uňho ostane. Potom dal Mojžišovi svoju dcéru Seforu, ²² ktorá mu porodila syna, a on ho nazval Gersamom, hovoriac: „Som prišielcom v cudzej krajine.“

 Zlé svedomie je ako New York. Nikdy nespí.

► Hoci je Mojžiš sám cudzincom, postaví sa proti miestnym mužom a pomáha mladým ženám. To na ne zapôsobí...

 Muž stretáva ženu pri studni. V Starom zákone to má ešte hlbší význam – „ženich stretne nevestu“. Tak to je u Izáka a Rebeky (Gn 24), Jakuba a Ráchel (Gn 29), Mojžiša a Sefory (Ex 2). A napokon aj u Ježiša a Samaritánky pri studni (Jn 4).

Ako mladí ľudia zažívame chvíle, keď cítime, že musíme prevziať zodpovednosť, ťažkú úlohu. Často nás prepadne strach a hlavou nám víri mnoho otázok: Zvládnem to? Čo si ostatní o mne pomyslia? Musím to všetko urobiť sám? Rozhodujúca je však otázka: Aké poslanie mi Boh dáva s touto výzvou? Povolanie Mojžiša je najpodrobnejším rozprávaním o povaní v Biblii. Rieši dôležité otázky a predstavuje Božie odpovede.

► Boh počuje a vidí. Boh je mimoriadne pozorný voči ľuďom, ktorým sa nevedí dobre.

” Pozrite sa na ľudí, v ktorých blčí oheň, aký našiel Mojžiš, a nájdete Boha, budete mu môcť veriť – s podobnými ťažkosťami, ako mal kedysi i Pavol... a s rovnakým nepochopením, aké postretlo Mojžiša.

JÖRG SIEGER

²³ Po dlhom čase egyptský kráľ zomrel, ale Izraeliti vzdychali pod robotou a kričali, a ich volanie od roboty vystúpilo k Bohu. ²⁴ Boh počul ich nárek a spomenul si na svoju zmluvu s Abrahámom, Izákom a Jakubom. ²⁵ A Boh zhlíadol na Izraelitov, a ujal sa ich.

Mojžišovo povolanie – veľká zodpovednosť

(Ex 3, 1 – 15; 4, 1 – 5. 10 – 18)

3 ¹ Mojžiš pásol ovce svojho testu, madiánskeho kňaza Jetra. Keď raz hnal ovce na púšť, došiel k Božiemu vrchu Horeb. ² Tu sa mu zjavil Boží anjel v ohnivom plameni z trňového kríka. Keď naň hľadel, videl, že trňový krík horí plameňom, ale nezhára.

► Využiť si topánky znamená cítiť zem pod nohami, byť pokorný, byť služobníkom. Vyjadruje to bázeň pred Svätým.

► V mnohých textoch Starého zákona sa zdá nebezpečné priblížiť sa k Bohu. Nie preto, že by Boh chcel človeku niečo urobiť, ale preto, že prítomnosť Svätého je natoľko intenzívna, že príliš blízke stretnutie človeka premôže.

Som povaný robiť niečo, na čo nie je povaný nikto iný. Mám miesto v Božom pláne na Božej zemi, aké nemá nikto iný. Či som bohatý, alebo chudobný... Boh ma pozná a volá ma po mene.

SV. JOHN HENRY NEWMAN
(1801 – 1890), anglický kardinál

³ Vtedy si Mojžiš povedal: „Pôjdem a obzriem si ten čudný jav. Prečo trňový krík nezhorí.“

⁴ Keď Pán videl, že prichádza, aby si to obzrel, Boh naňho z trňového kríka zavola: „Mojžiš, Mojžiš!“ On odpovedal: „Tu som.“

⁵ I hovoril mu: „Nepribližuj sa sem! Zober si z nôh obuv, lebo miesto, na ktorom stojíš, je zem svätá!“ ⁶ A pokračoval: „Ja som Boh tvojho otca Abraháma, Boh Izáka a Boh Jakuba.“ Vtedy si Mojžiš zakryl tvár, lebo sa bál pozrieť na Boha.

⁷ A Pán mu povedal: „Videl som utrpenie svojho ľudu v Egypte a počul som jeho volanie pre pracovných dozorcov. Viem o jeho utrpení. ⁸ Preto som zostúpil, aby som ho vyslobodil z moci Egyptanov a vyviedol ho z tej krajiny do krajiny krásnej a priestrannej, do krajiny, ktorá oplýva mliekom a medom, do bydlísk Kanaánčanov, Hetejcov, Amorejčanov, Ferezejcov, Hevejcov a Jebujejcov. ⁹ A teraz došlo volanie Izraelitov ku mne a ja som videl útlak, ktorým ich Egyptania sužujú. ¹⁰ Preto poď, pošlem ťa k faraónovi. Vyvedieš môj ľud, Izraelitov, z Egypta.“ ¹¹ Tu Mojžiš povedal Bohu: „Kto som ja, aby som šiel k faraónovi a aby som vyviedol Izraelitov z Egypta?“

¹² On mu povedal: „Ja budem s tebou a toto ti bude znamením, že

som ťa ja poslal: keď vyvedieš ľud z Egypta, budete uctievať Boha na tomto vrchu.“

¹³ Mojžiš povedal Bohu: „Ja pôjdem k Izraelitom a poviem im: ‚Boh vašich otcov ma poslal k vám! Oni sa budú pýtať: ‚Aké je jeho meno?‘ A čo im odpoviem?‘“ ¹⁴ Boh povedal Mojžišovi: „Ja som, ktorý som!“ – a dodal: „Toto povieš Izraelitom: ‚Ja som‘ ma poslal k vám!“

¹⁵ A Boh Mojžišovi ešte povedal: „Pán, Boh vašich otcov, Boh Abraháma, Boh Izáka a Boh Jakuba, ma poslal k vám. Toto je moje meno naveky a takto ma budú spomínať z pokolenia na pokolenie.“

4 ¹ Mojžiš namietal: „A keď mi nebudú veriť, a nebudú počúvať môj hlas, ale budú vraviť: ‚Nezjavil sa ti Pán!‘?“ ² Pán mu povedal: „Čo to máš v ruke?“ On odvetil: „Palicu.“ ³ A on vravel: „Hoď ju na zem!“ Keď ju hodil na zem, premenila sa na hada, takže Mojžiš pred ním utekal. ⁴ Potom Pán povedal Mojžišovi: „Načiahni ruku a chyť ho za chvost!“ A keď načiahol ruku a chytil ho, premenil sa v jeho ruke na palicu.

⁵ „To preto, aby uverili, že sa ti zjavil Pán, Boh ich otcov, Boh Abraháma, Boh Izáka a Boh Jakuba.“

¹⁰ Nato Mojžiš povedal Pánovi: „Nie tak, Pane. Ja nie som výrečný muž. Nebol som predtým a nie som ani teraz, odkedy sa rozprávaš so svojím sluhom, lebo mám nemotorné ústa a ťarbavý jazyk.“ ¹¹ Pán mu odvetil: „A kto dáva človeku ústa, alebo kto ho robí nemým alebo hluchým, vidiacim alebo slepým? Azda nie ja, Pán?“ ¹² A teraz len chod! Ja budem s tvojimi ústami a poučím ťa, čo máš hovoriť!“ ¹³ On však odpovedal: „Prosím, Pane, pošli niekoho iného!“

¹⁴ Tu sa Pán nahneval na Mojžiša a povedal: „Či nie je tvoj brat Áron, levita?! Viem, že on veľmi dobre rozpráva. On ti ide oproti, a keď ťa uvidí, bude sa zo srdca radovať. ¹⁵ Ty mu porozprávaš a vložíš mu slová do úst a ja budem s tvojimi i s jeho ústami a poučím vás, čo máte robiť. ¹⁶ On bude namiesto teba hovoriť ľudu; a tak on bude tvojimi ústami, kým ty budeš preň ako Boh. ¹⁷ Túto palicu si však zober do ruky, ňou budeš robiť zázraky!“

¹⁸ Tu Mojžiš šiel a vrátil sa k svojmu testovi Jetrovi a povedal mu: „Chcel by som ísť navštíviť svojich bratov v Egypte a pozrieť sa, či ešte žijú.“ Jetro odpovedal Mojžišovi: „Len chod v pokoji!“

► Božie meno je tajomné. Iná možnosť prekladu: „Ja budem ako ten, ktorý budem.“ Boha nemožno vyjadriť jednoduchými slovami.

► Židia nevyslovujú slovo Jahve z úcty k tomuto svätému menu. Namiesto toho hovoria Adonaj (Pán) alebo Hašem (Meno). Štyri hebrejské písmená, ktorými sa píše Božie meno יהוה (JHWH), sa označujú aj gréckym slovom tetragram.

► Mojžiš si myslí, že nedokáže správne hovoriť, alebo to aspoň používa ako výhovorku. Napriek tomu sa stal jedným z najväčších biblických rečníkov (najmä v Knihe Deuterónómium).

► Boží „hnev“ tu nie je niečo ničivé. Boh prejavuje svoje intenzívne pocity, pretože ide o dôležitú vec, a robí všetko pre to, aby Mojžiša pre ňu získal.

Áron, Boží „hovorca“!

Keď Mojžiš s Áronom prichádzajú k Izraelitom, znamená to, že súhlasia s Božím plánom (koniec Ex 4). Faraón ho však blokuje a utláča Izraelitov ešte tvrdšie (Ex 5). Boh opäť posilňuje Mojžiša (Ex 6). Potom nastane veľký boj o vyslobodenie s takzvanými desiatimi egyptskými ranami, ktoré sa v Biblii nazývajú znameniami a zázrakmi (Ex 7 – 12). Boh sa pokúša húfom žiab, komármi, kobylkami a ďalšími pohromami faraóna prinútiť, aby nechal Izrael odísť. Ten je však neústupný. Boh napokon siahne na najtvrdší prostriedok – zomrieť musia všetci najstarší synovia Egyptanov (Ex 12). Všetko sa to v skutočnosti neudeje, no rozprávania ukazuje, aké nešťastie spôsobujú diktátori nielen vo vzťahu k menšinám, ale aj k vlastnému národu.

► Pascha alebo slávnosť Paschy je pre Židov dodnes najväčším sviatkom ich záchrany. Pre kresťanov je to Veľká noc: Ježiš bol obetovaný ako veľkonočný baránok (1 Kor 5, 7). Boh jeho zmŕtvychvstaním oslobodil ľudstvo z moci smrti.

Sviatok baránka a vyslobodenie

(Ex 12, 21 – 36; 14, 5 – 7. 19 – 31; 15, 1 – 11. 18. 20 – 21)

12²¹ Tu Mojžiš zvolal všetkých starších Izraela a povedal im: „Vyberte sa a zaobstarajte si pre svojich príslušníkov baránka a obetujte paschu! ²² Do krvi, ktorá bude v miske, omočte zväzok yzopu a pomažte ňou obe veraje a vrchný prah! ²³ Nik z vás nech však nevychádza z dverí svojho domu až do rána. Pán bude totiž prechádzať a biť Egyptanov. Keď však uvidí krv na hornom prahu a na oboch verajach, Pán prejde popri domových dverách a nedovolí hubiteľovi vojsť do vašich domov a zabíjať. ²⁴ Zachovajte teda toto ustanovenie, lebo je to príkaz, ktorý platí pre teba a pre tvoje deti naveky!

” Toto je noc, v ktorej si našim otcom, synom Izraela, pomohol prejsť suchou nohou cez Červené more, keď si ich vyviedol z Egypta. Toto je noc, v ktorej jas ohnivého stĺpa rozohnal temnoty hriechu. Toto je noc, ktorá dnes na celej zemi veriacich v Krista vymaňuje z neprávosti sveta a z otroctva hriechu, vracia im Božiu milosť a vovádza ich do spoločenstva svätých. Toto je noc, v ktorej Kristus rozlámал okovy smrti a víťazne vstal z hrobu.

Z veľkonočného chválospevu Exultet, v ktorom sa hymnicky ospevujú Božie dejiny s izraelským národom.

²⁵ Aj potom, keď vojdete do krajiny, ktorú vám dá Pán, ako to prisľúbil, takto zachováajte tento zvyk! ²⁶ A keď sa vás opýtajú vaše deti: „Čo to máte za zvyk?“, ²⁷ vy odpoviete: „To je obetovanie paschy pre Pána, ktorý obišiel domy Izraelitov v Egypte, keď bil Egyptanov a keď naše domy ušetril.“ Tu ľud padol na kolena a klaňal sa. ²⁸ A Izraeliti išli a urobili tak, ako Mojžišovi a Áronovi prikázal Pán. Tak urobili. ²⁹ O polnoci Pán pobil všetkých prvorođených v egyptskej krajine, od prvorođeného faraónovho, čo mal sedieť na jeho tróne, až po prvorođeného zajatca, čo bol v žalári, aj všetky prvorođené zvieratá.

³⁰ V tú noc vstal faraón i všetci jeho služobníci a všetci Egyptania a v Egypte nastal hrozný nárek, lebo nebolo domu, kde by nebolo mŕtveho. ³¹ A ešte v noci dal zavolať Mojžiša a Árona a povedal: „Vstávajte! Odíďte spomedzi môjho ľudu, ty aj Izraeliti, a choďte slúžiť Pánovi, ako ste si to žiadali! ³² Vezmite so sebou aj ovce a dobytok, ako ste si žiadali, a choďte! A vyproste aj pre mňa požehnanie!“ ³³ Egyptania tiež súrili, aby ľud čím skôr odišiel z krajiny, lebo vraveli: „Všetci pomrieme!“ ³⁴ Ľud si vzal cestu, prv ako vykyslo, dieže, zabalené do plášťov, na plecía.

³⁵ Izraeliti sa zachovali aj podľa Mojžišovho návodu a vyžiadali si od Egyptanov strieborné a zlaté predmety i šatstvo. ³⁶ Pán však vzbudil voči ľudu priazeň Egyptanov, takže vyplnili ich žiadosť, a tak vydrancovali Egyptanov.

► Slovo „vydrancovať“ by bolo lepšie preložiť ako „ochrániť“, dokonca „vystrojiť“. Izraeliti dostávajú od Egyptanov darčeky na rozlúčku. Vzťah →

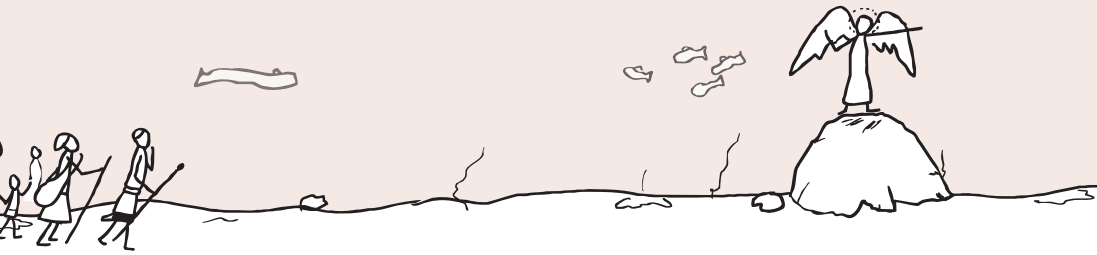
Nasledujúci príbeh o vyslobodení počúvame ako jedno z čítaní počas Veľkonočnej vigílie. Vojenské obrazy treba vnímať symbolicky. Egyptské vojsko bolo jedným z najväčších vojsk starovekého sveta. Rozprávania chce povzbudiť všetkých utečencov, že Boh je väčší ako najväčšia armáda sveta.

14 ⁵ Keď egyptskému kráľovi oznámili, že ľud utiekol, zmýšľanie faraóna i jeho služobníkov sa obrátilo proti ľudu a vraveli: „Čo sme to len urobili, že sme prepustili Izraelitov zo svojich služieb?“ ⁶ I dal zapriahnuť do svojho voza a svoj (bojový) ľud vzal so sebou, ⁷ šesťsto vybraných vozov s inými egyptskými vozmi a na každom z nich udatných bojovníkov.

→ medzi týmito národmi je priateľský, iba diktátor a jeho vojsko sú násilnícke a nepriateľské.

¹⁹ Nato Boží anjel zmenil svoje miesto. Predtým šiel pred izraelskými vojnami a teraz sa odobral za ne. Aj oblačný stĺp zmenil svoje miesto spopred nich a postavil sa za nich. ²⁰ Takto sa dostal medzi egyptské

Bojové vozy boli vlastne tankami a bojovými lietadlami staroveku.

vojsko a medzi izraelské vojsko. A oblak bol na jednej strane temný, na druhej osvetľoval noc, a tak sa celú noc nedalo k tamtým priblížiť. ²¹ Mojžiš však vystrel ruku nad more a Pán ho celú noc prudkým východným vetrom rozháňal a more vysušil. Takto sa voda rozdelila ²² a Izraeliti prešli stredom mora po suchu, kým vody boli pre nich ako múr na ich pravicu a ľavicu. ²³ Egyptania ich však prenasledovali a všetky faraónove kone, vozy a záprahy pustili sa za nimi doprostred mora. ²⁴ V čase rannej stráže Pán hľadel v ohňovom a oblačnom stĺpe na Egyptanov a egyptské vojsko uviedol do zmätku. ²⁵ Spôsobil tiež, že im kolesá z vozov odpadávali a že len s ťažkosťou mohli napredovať. Tu Egyptania vraveli: „Utekajme pred Izraelitmi! Veď Pán bojuje za nich proti Egyptanom!“

²⁶ A Pán povedal Mojžišovi: „Vystri ruku nad more, aby sa vody zliali na Egyptanov, na ich vozy a na ich záprahy!“ ²⁷ I vystrel Mojžiš ruku nad more a more sa za rána vrátilo na svoje pôvodné miesto, a pretože Egyptania utekali práve proti nemu, Pán tak zahnal Egyptanov doprostred mora. ²⁸ Vody sa vrátili späť a zavalili vozy, záprahy

V roku 1947 prišlo loďou s názvom Exodus z Európy do Palestíny vyše 4 000 židovských utečencov. Mnohí z nich prežili holokaust. Spisovateľ Leon Uris vo svojom románe Exodus spracoval tieto dramatické udalosti, v ktorých mnohí videli odraz biblickej záchrany Božieho ľudu.

B Ku mne sa obráťte, spasené budete všetky končiny zeme, veď ja som Boh a iného niet.

Iz 45, 22

► „Egyptania“ – po hebrejsky doslova „Egypt“. Nejde tu o ľudí, ale o zničenie vojenskej moci.

► Víťazná pieseň pri Červenom mori je prvou biblickou duchovnou piesňou. Táto báseň chváli Boha za vyslobodenie počas exodu. Zdôrazňuje, že Boh je jedinečný (v. 11), a po prvý raz ho nazýva kráľom (v. 18). Na základe toho kázal Ježiš o „Božom kráľovstve“.

a všetky faraónove vojská, ktoré sa za nimi pustili do mora. Nezostal z nich ani len jeden. ²⁹ Izraeliti však po suchu prešli stredom mora, kým vody po ich pravici a ľavici stáli ako múr. ³⁰ Takto Pán v ten deň vyslobodil Izrael z rúk Egyptanov a Izrael videl mŕtvych Egyptanov ležať na morskom pobreží. ³¹ Izrael teda videl veľký zázrak, ktorý Pán urobil na Egyptanoch. Ľud sa bál Pána a dôveroval Pánovi i jeho služníkovi Mojžišovi.

15 ¹ Vtedy Mojžiš a Izraeliti zaspievali Pánovi túto pieseň: „Spievať budem Pánovi, lebo vznešený, slávne vznešený je: koňa i povoz zmietol do mora.

² Moja sila a moja udatnosť je Pán a stal sa mi spásou. Toto je môj Boh, budem ho velebiť, Boh môjho otca, budem ho chváliť.

³ Pán je bojovník, Pán je jeho meno.

⁴ Faraónove vozy a jeho vojsko zmietol do mora a jeho vyberaní vodcovia sa potopili v Červenom mori.

Prorokyaňa Mária, nebojácna žena. S Mojžišom a Áronom kráčala na čele sprievodu Božieho ľudu, spievala a tancovala s bubienkom v ruke, s piesňou na slávu Boha, osloboditeľa z útlaku.

⁵ Vlny ich pokryli, klesli sťa kameň do hlbín.

⁶ Tvoja pravica, Pane, čo vynikáš mocou, tvoja pravica, Pane, nepriateľa zasiahla.

⁷ Svojou nesmiernou vznešenosťou zničil si svojich protivníkov, vyslal si svoj hnev, čo ich strávil sťa plevu.

⁸ Dychom tvojho rozhorčenia nahromadili sa vody, prúdy ako hrádzda stáli, nakopili sa vprostred mora vlny.

⁹ Nepriateľ si povedal: 'Zaútočím, dochyťím, rozdelím korisť, uhasí sa moje žúrenie. Vytasím svoj meč, zmocní sa ich moja ruka.'

¹⁰ Zadol si svojím vetrom: pokrylo ich more, potopili sa sťa olovo vo vodách búrlivých.

¹¹ Kto je rovný tebe medzi bohmi, Pane, kto je rovný tebe, čo vynikáš svätosťou?

¹⁸ Pán bude kraľovať naveky a navždy!

²⁰ Aj Áronova sestra, prorokyaňa Mária, vzala do rúk bubienok a všetky ženy išli za ňou s bubienkami a s tancom. ²¹ Mária im predspevovala:

„Spievajte Pánovi, lebo je veľmi vznešený! Koňa i pohoniča hodil do mora.“